

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

7^E JAARGANG

WOENSDAG 27 SEPTEMBER 1922

No. 352

INHOUD

	Biz.
NFLATIE IN NEDERLAND WAARSCHIJNLIJK? door <i>Mr. K. P. van der Mandele</i>	832
Medezeggensch. p II door <i>Prof. Dr. J. A. Veraart</i>	832
De Duitse Crisis en een Buitenlandsche leening door <i>Jhr. F. W. L. de Beaufort</i>	834
De Millioenennota	836
Londensche Correspondentie	840
AANTEKENING:	
De gedschaarschte in Duitschland	841
BOEKAANKONDIGING:	
A. J. Sargent M. A.: Coal in international Trade, bespr. door <i>Prof. Ir. I. P. de Vooy</i>	841
MAANDCIJFERS:	
Giro-kantoor der Gemeente Amsterdam	842
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN 842—849	
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruïns.*Assistent-Redacteur voor het weekblad: *D. J. Wansink.*Secretariaat: *Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam.*Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

25 SEPTEMBER 1922.

Ook deze week bleef de geldmarkt weder vast en de rente voor particulier disconto bleef verder oploopen. Kon Maandag nog tot 3% pCt. worden afgedaan, later moest meestal 3½ pCt. en ook herhaaldelijk 3% pCt. worden toegestaan. Nadat bekend was geworden, dat de toewijzing voor het schatkistpapier voor de 3- en 6-maandspromesen op een 3½ percents basis geschiedde, konden verdere afdoeningen in wissels eveneens voor die rente plaats vinden. De prolongatierente was eveneens hooger en liep van 2½ pCt. op tot 3 pCt. en daarna zelfs 3½ pCt., om vervolgens weder op 3 pCt. terug te loopen.

* * *

De post binnenlandsche wissels op den weekstaat van De Nederlandsche Bank steeg met f 0,6 miljoen. Aangezien echter het bedrag der rechtstreeks bij de Bank geplaatste schatkistpromessen van f 36 miljoen tot f 39 miljoen toenam, vertoonen de eischen van het bedrijfsleven een vermindering van ongeveer f 2,4 miljoen. De beleeningen liepen terug van f 110,2 miljoen tot f 105,4 miljoen.

De post papier op het buitenland vertoont een daling van f 7,9 miljoen; de Bank heeft dus blijkbaar

weder een — ditmaal vrij aanzienlijk — gedeelte van haar buitenlandsche wissels in saldi omgezet. Tegelijkertijd is de goudvoorraad met f 12,1 miljoen afgenomen. De veronderstelling ligt voor de hand, dat dit goud naar Amerika is gezonden ter versterking van de saldi der Bank aldaar. Aldus laat zich een deel van de stijging van f 14,9 miljoen verklaren, die de diverse rekeningen op de actiefzijde der balans te zien geven. Voor het overige moet deze stijging in verband worden gebracht met de daling van den post papier op het buitenland. Uit de vergelijking der desbetreffende cijfers blijkt, dat ook in de afgelopen week weder voor een vrij aanzienlijk bedrag aan dollars moet zijn afgegeven.

De biljettencirculatie verminderde met f 7,3 miljoen, het beschikbaar metaalsaldo met f 10,3 miljoen.

* * *

Bij de inschrijving op schatkistpapier werd ingeschreven voor f 118.666.000.—. Toegewezen werden f 29.760.000,— drienmaands-promessen à f 990,98; f 23.360.000,— zesmaands-promessen à f 982,21 en f 13.382.000,— biljetten à f 1.004,80.

* * *

De wisselmarkt was wederom zeer stabiel. De omzetten waren vrij bevredigend. Onder den invloed van de politieke gebeurtenissen in het nabije oosten was Londen nogal aangeboden, zoodat de reeds vrij lage koers nog iets verder terugliep. De overige wissels ondergingen zeer weinig verandering, met uitzondering van Denemarken, dat door de moeilijkheden van de Danske Landmandsbank, sterk aangeboden was, maar zich later weder eenigszins kon herstellen.

LONDEN, 23 SEPTEMBER 1922.

De meer gemakkelijke stemming in den aanvang van de week maakte op Donderdag plaats voor een vrij plotselinge schaarschte, veroorzaakt door het samenvallen van een belangrijke overdracht van belastinggelden naar de schatkist met andere credietverplaatsingen van aanzienlijken omvang. Op Woensdag en Donderdag deed daggeld 2½—2 pCt., de overige dagen 1½—2 pCt. Voor 7-d. geld werd 1½—2 pCt. genoteerd.

De disconto-markt vertoonde een vrijwel tegenovergesteld verloop; de disconto's, die in het begin van de week prijshoudend waren, verflauwden in de latere dagen, zulks in verband met de vraag naar wissels vervallende per einde December. De noteeringen van Vrijdag luiden:

2- en 3-mnds. bankaccepten 2⁵/₁₀—¾ pCt., 4-mnds. id. 2½—⁹/₁₀ pCt., 6-mnds. id. 2½—¾ pCt.

INFLATIE IN NEDERLAND WAARSCHIJNLIJK?

Op deze vraag, op deze vraag van angst, die in de laatste tijden door het land jaagt in altijd wijder kringen, heeft President Vissering een antwoord gegeven, gericht aan de Broederschap van Notarissen. Dit antwoord, in een notedop, luidt: als de Regeering zuinig en verstandig wil financieren kunnen wij voor depreciatie van ons ruilmiddel behoed blijven; zoo niet dan is inflatie onafwendbaar. Een duidelijke wenk aan het landsbestuur: het ligt in uwe handen of de gulden bergaf gaat of niet.

Met dit antwoord zal een groot deel van Nederland akkoord gaan; men weet dat alleen hard werken en de strengste eenvoud, ook in zaken van Staat, de redding kan brengen. Maar zal die redding gebracht kunnen worden? Men hoort ook die vraag altijd door stellen met twijfel en met angst. De heer Vissering geeft hierop een antwoord, beslist dan ooit te voren:

„Wat is er ter afwending van dit gevaar te doen? De circulatiebank kan hier met verhooging der bankrente niets bereiken. Verhoging in een tijd van geldruimte geeft natuurlijk niets; zij kan alleen uitwerking hebben in tijden van geldschaarschte, van overdreven credietgeving, die ten slotte met geld van de circulatiebank moet worden gefinancierd; in een tijd van geldruimte ook van kunstmatig geschapen ruimte, waarin men niet in grooten getale moet terugvallen op de circulatiebank, werkt verhoging niets uit; het is een slag met een stok in het water. De Staat, de groote inflator, laat zich natuurlijk door hooge rente niet afschrikken; de vreemde houders zullen hun bezit aan onze biljetten niet opgeven, omdat zij die biljetten hebben genomen uit motieven, waarbij rente-trekking geen rol speelt. De circulatiebank zou dus alleen eenigen invloed kunnen uitoefenen door openlijk te weigeren mede te werken tot verdere discontoeering of beleening van schuldbrieven van den Staat. Onder den noodlottigen drang der omstandigheden zou De Nederlandsche Bank zelfs niet daarvoor terugschrikken; als het moet zal zij hard tegen hard gaan. Dat zal echter niet alleen uitloopen op eene rantsoeneering van den Staat, welke de regeering in zeer groote moeilijkheden zal brengen, doch hierdoor zullen ook getroffen worden de vele goede burgers, die door den Staat met den stok in de hand genoopt zullen worden de schuldbrieven toch te nemen. Die zullen dus in de eerste plaats in moeilijkheden worden gebracht. Dit krasse middel van de circulatiebank moet dus zoo lang mogelijk vermeden worden.

De eenige afdoende oplossing is dus, dat de Staat zelf inzie het groote gevaar van gelden te blijven uitgeven boven de normale inkomsten, voor zoverre het niet betreft productieve uitgaven, die ook thans nog door leeningen mogen worden gedekt.”

Desnoods dus zal de Bank tegen den Staat gaan, hard tegen hard, en als zelfs dat niet helpt zal de Staat zelf moeten inzien, m.a.w. de Regeering moet inbinden of zal ertoe gedwongen worden door de Kamers, of anders door het volk.

Doodzonde, dat juist dit pertinente antwoord in de uittreksels van de dagbladen slecht overkwam; nu blijven allicht de woorden „waarschijnlijke, zelfs bijna zekere inflatie” in de ooren hangen en het zijn juist zulke vage geluiden, die de vlucht voor den gulden tot een paniek kunnen maken.

Want de vlucht is reeds begonnen, al verscheidene maanden en langs verschillende wegen. Tot groote bedragen zijn dollars, ponden of peso's gekocht en als spaarpot aan de overzijde van de zee gedeponeerd. Voorts werden Hollandsche fondsen in omvangrijke mate tegen veilingprijzen weggeworpen om te ruilen tegen dollarbonds of Engelsche consols of Argentijnen, of zelfs, uit speculatiezucht, tegen de veel lager noteerende Skandinaviers. Een beweging, die sterk werd aangewakkerd door de commissonnairshuizen, die in dezen tijd van volkomen lusteloosheid in het vak — men kan het nauwelijks euvel duiden — die ruilorders gretig tot zich trokken.

Ten deele is deze hernieuwde belegging in buitenlandsche waarden een goed ding: door de vernietiging van de Russische, Oostenrijksche en Deutsche fondsen en door den uitverkoop van de Amerikaansche waarden tegen de topprijzen van den dollar was het bezit

aan buitenlandsche effecten, de stille reserve van de betalingsbalans, beduidend geslonken. Een aanvulling van deze reserve is op zichzelf zeer gewenscht, vooral waar zij hand in hand gaat met plaatsing van Nederlandsche leeningen tot aanzienlijke bedragen in het buitenland: een wisselwerking van de belegging in de hollandsche kapitalen, die niet anders dan gunstig kan werken, mits het niet wordt overdreven en mits het niet uit angstmotieven geschiedt; angst blijft nog altijd een slechte raadgever.

Is er dan gevaar? Ondanks deze omvangrijke aankopen van buitenlandsch fonds en buitenlandsche valuta heeft de gulden zich toch zeer goed gehandhaafd. Weliswaar waren er twee tegenwichten: ten eerste de toevloeiing van het buitenlandsch kapitaal, dat hier een veilige plaatsing zocht, en ten tweede de plaatsing van onze groote leeningen in Amerika. Maar hier-tegenover kan men weer stellen, dat er veel voor het buitenland in Holland werd gefinancierd en dat van die groote leeningen, o.a. van de Indische dollarleening, weder zeer belangrijke bedragen door de arbitrage werden teruggekocht.

Tot welke resultante deze krachten ten slotte nu alle te herleiden zijn is moeilijk te zeggen. Toch krijgt men den indruk, dat er nog geen reden is zich vreesachtig op alle mogelijke andere, schijnbaar sterkere valuta's te werpen. Men ziet reeds de uitwassen: men sluit assurantiën gaarne in ponden af! Alsof de gulden niet een betere kans kan hebben dan de munt van het land, dat met de handen vastgeklemd zit in de wespennetten van den Balkan en van Mesopotamië. De toestand in Argentinië blijft troosteloos. En wie voorspelt den stand van den dollar? De berichten uit Amerika zijn optimist, maar dat zijn zij altijd; de loonen stijgen er en de oudgedienden dreigden er ruime uitkeeringen uit de Staatskas te krijgen, alleen verhinderd door het veto van President Harding; het loopende begrotingsjaar zal met een (geraamd) tekort van \$ 650.000.000,— sluiten; en wat gaat gebeuren als na de November-verkiezingen — men verwacht dit algemeen — Washington zich wat meer aan de Europeesche aangelegenheden gelegen zal laten liggen en wie weet de schulden van de geallieerden kwijt gaat schelden?

Neen, men behoeft niet te vluchten voor den gulden, mits men de hand aan den ploeg houdt en vertrouwen heeft in eigen kracht en volharding. Er is onlangs een uitspraak gedaan in het buitenland: „Holland ruiniert sich selbst”, vernietigt zich — onnoodig — door de angst en de wanhoop aan zichzelf in de tijden van gevaar. Maar er is ook een buitenland, dat nog altijd den gulden op volle goudwaarde schat en hem plaatst op de eerste rij, naast den dollar.

Het is taak om die plaats te behouden en tegenover het buitenland te toonen dat wij haar willen behouden. Die plaats zal behouden worden, omdat de Hollander alle vroegere droomen van voorspoed en weelde zal weten om te zetten in de werkelijkheid van soberheid en harden arbeid; en omdat ook de Regeering dien weg zal moeten volgen nu de eisch van den bankpresident is: de eisch van het Nederlandsche Volk.

K. P. VAN DER MANDELE.

MEDEZEGGENSCHAP.

II.

Bij den heer Hermans is de fabrieksraad heel wat anders dan een instituut voor verbetering van de productie in de afzonderlijke groot-ondernemingen en voor verdeling van de verhoudingen tusschen werkgevers en arbeiders. Voor den door hem bedachten fabrieksraad moet de bedrijfsvakvereniging een geducht eind opzij. Wat is de mentaliteit een andere geworden van den schrijver van het „Handboek voor de moderne vakvereniging”! ¹⁾

¹⁾ Handboek voor de moderne vakvereniging door Henri Hermans, uitgave van het Secretariaat van den Arbeid te Maastricht, Eerste deel, 1908.

Die schreef, dat de „moderne vakorganisatie is een strijdvereniging in den goeden zin”; dat zij „staat vijandig tegenover stille berusting, maar ook vijandig tegenover onbekookte aanvallen”; dat wij in haar zien „de voortschrijdende ontwikkeling in de industriële verhoudingen, het begin van een hernieuwing onzer samenleving in Christelijken geest”. (Handboek blz. 46.) Die uitroep: „Dwaasheid is het ook in die vereniging het beginsel van den klassenstrijd te zien; de klassenstrijd, die er is, wordt integendeel door haar weggenomen.” Nu heet het, dat zij in zich draagt: „het beginsel der verdeeldheid”; nu is de hoofdfout van het Bedrijfsradenstelsel, „dat men tot grondslag van de *bedrijfs-gemeenschap* heeft gekozen de *moderne vakvereniging*.” In het Handboek moest de fabrieksraad de inderdaad hoogst gewichtige zaken als „boete, premie, regeling van rusttijden, opzicht, hooger beroep, zedelijkheids- en veiligheidsvoorschriften” in het fabrieksreglement vaststellen en voor het naleven van dat reglement zorgen. (Handboek blz. 180—183). Het collectief contract voor een geheel bedrijf vastgesteld, regelde de overige arbeidsvoorwaarden. Maar in het artikel in „Het Roer” wordt geschreven: „Het verkeerde inzicht van de Duitschers heeft ertoe geleid, dat de fabrieksraden teveel gebonden zijn aan de collectieve arbeidsovereenkomsten. . . . In het belang van een zekere gelijkheid der concurrentievoorwaarden is het noodzakelijk, dat bijv. de *minimumloonen* . . . voor het geheele bedrijf worden vastgesteld, ook dat algemeene regelingen betreffende arbeidstijd en leerlingwezen worden getroffen, maar men moet binnen dit raam aan de Fabrieksraden de grootst mogelijke vrijheid van beweging geven”.

De bedrijfstakvereniging, die het geheele bedrijfsleven in nijverheid, handel en industrie kan omspannen, moet thans opzij voor den fabrieksraad, die maar een zesde gedeelte der ondernemingen zal kunnen bestrijken. Maar hoe moet het dan gaan met de regeling der arbeidsvoorwaarden in een bedrijf, waarin één zevende grootbedrijf en zes zevende kleinbedrijf is? Moeten dáár de vakverenigingen het maar gaan regelen voor het kleinbedrijf, of moet dit maar vrij worden gelaten?

Maar veel belangrijker dan deze bezwaren tegen het toevertrouwen van het regelen van de arbeidsvoorwaarden aan den Fabrieksraad, is het bezwaar, dat *deze lichamen tot die taak, zelfs op het wit den aard der zaak beperkt terrein, niet in staat zijn*. Had de heer Hermans in plaats van de zoo misleidende organische beeldspraak de verschijnselen geraadpleegd, dan had hij toch moeten bemerken, dat de ontwikkeling der, Nederlandsche arbeiders en hun onafhankelijkheid nog niet tot zulk een peil zijn gestegen, dat zonder ongelukken met de arbeidsvoorwaarden, aan kernen in de fabrieken kan worden opgedragen, wat tot dusver aan de vrijgestelden werd toevertrouwd. Misleidende vergelijkingen, die de ondernemingen „cellen”, de bedrijven „organismen” deden noemen, hadden dan de plaats geruimd voor deze nuchtere beschouwing, dat nú niet en ook in geen afzienbaren tijd de Nederlandsche ondernemingen met meer dan vijf en twintig arbeiders een voldoende aantal groepen leiders zullen opleveren, aan wie zonder groote schade voor de arbeiders de regeling der arbeidsvoorwaarden buiten minimumloonen, arbeidstijd en leerlingwezen kan worden opgedragen. Hoe is het mogelijk, dat de onafhankelijkheidswaarde van het vrijgesteld-zijn zoozeer aan den heer Hermans heeft kunnen ontgaan? Weet hij ook niet, dat in bedrijven met zeer uitgewerkte collectieve contracten de afgevaardigde arbeiders der lagere contrôle-colleges de hulp van de vrijgestelden der arbeidersvakverenigingen dikwijls nog zoo bitter nodig hebben?

„Het is onze vaste overtuiging, dat een goede bedrijfsorganisatie moet steunen op het fundament „van de fabrieksraden”, zoo luidt immers de hoofd-

stelling van den heer Hermans. De voornaamste argumenten, waarom deze stelling een ongerijmdheid moet worden genoemd, zijn thans aan de beurt van behandelning. Ik bepaal mij dan vooreerst nog maar alleen tot de regeling der arbeidsvoorwaarden. Men herinnere zich de uiteenzetting van de taak van den Fabrieksraad, zooals die door de heeren de Vooyts en Stenhuis is gegeven. Daaruit blijkt, dat de fabrieksraad blijft geheel en al binnen het belangrijke maar toch zeer beperkte technisch-economisch kader van de middelmatige of groote fabriek. De beste arbeiders van de fabriek zullen nu, gesteld, dat het instituut fabrieksraad goed werkt, aan de leiders van hun bonden heel wat nuttige wenken kunnen geven voor de belangen van het algemeen, voor die van de arbeiders en werkgevers; maar een leerschool voor de bedrijfs-arbeidsvoorwaarden wordt de fabrieksraad niet. Ik wil nu ook eens een vergelijking gebruiken, een die mij heel wat bruikbaar schijnt dan de „cellen en organismen”. De fabrieksraad kan goede korporaals en onderofficieren opleveren, de stafofficieren, die de bedrijfsraad behoeft levert hij niet. De beperkte taak van den Fabrieksraad, in verband met de beperkte taak van de afzonderlijke onderneming in het productieproces, laat het nu eenmaal niet anders toe. En om tot stand te brengen de redelijke arbeidsvoorwaarden voor de arbeiders van het bedrijf worden heele andere eischen gesteld. Men moet op de hoogte zijn van den levensstandaard van de arbeiders uit alle deelen des lands; van de algemeene en de bedrijfsconjunctuur; van de werkloosheid en van de werkloosheidskansen. De Bedrijfsraden hebben te voeren de groote bedrijfs-politiek. Hun gaat ter harte het lot van een geheel tak van productie in het geheele land. Zij hebben te waken over het lot van de productie zelf en van de bij de productie betrokken werkgevers en arbeiders; te letten op het vraagstuk der maximale waardeering en het vraagstuk der kostenbesparing; op het belang der consumenten en op den aanvoer van arbeidskrachten. Van dat alles leert de fabrieksraad niets. De eenige mogelijkheid voor de arbeiders om met deskundige hulp de arbeidsvoorwaarden in verband met deze problemen behoorlijk te regelen, bestaat hierin, dat zij aan hun organisaties personen verbinden, die zich geheel en al aan die vraagstukken wijden. Zij hebben vrijgesteld noodig, of misschien zelfs personen, die door economische, boekhoudkundige vooropleiding, reeds aanstonds gemakkelijker met al de moeilijkheden, die een goede arbeidsvoorwaardenpolitiek meebrengt, vertrouwd zijn.

Maar wat blijft er dan toch over van de stelling, dat alleen op het fundament van fabrieksraden van behoorlijke bedrijfsorganisatie sprake zal kunnen zijn? Het omgekeerde zou veel gemakkelijker te bewijzen vallen! Toegegeven, dat men met fabrieksraden gerust kan beginnen, zonder op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie te wachten, eenig resultaat van betekenis met hun werkzaamheden zal alleen dan komen, indien in den bedrijfsraad een behoorlijke grondslag voor de arbeidsvoorwaarden en andere economische bedrijfstoestanden is gelegd. Immers, de moderne arbeider mag niet zoo naïef zijn om zijn economische belangen geheel en al aan de individueele onderneming, hoe groot dan ook, toe te vertrouwen. Hij moet weten, dat over zijn bestaansmogelijkheid volstrekt niet alleen, ja zelfs niet op de eerste plaats, in de afzonderlijke onderneming wordt beslist. De mogelijkheid van voortbestaan van de afzonderlijke onderneming hangt van allerlei individueele kwaliteiten van den een of anderen ondernemer af, waaraan de arbeider zich maar niet blindelings kan toevertrouwen. De arbeider moet zijn bestaansrisico verminderen, door het oog te houden op de andere ondernemingen in denzelfden tak van productie. Wanneer de onderneming, waarin hij toevallig werkzaam is, lijdt aan achterlijke productiemethode of aan slechte koopmanschap, kan zijn fabrieksraad hem niet helpen, maar moet hij hopen, dat de bedrijfsraad de oogen goed open heeft voor de

belangen van allen, die in het geheele complex van ondernemingen werkzaam zijn. Zijn fabrieksraad zal alleen dan met vol vertrouwen, en dus ook met succes kunnen werken, indien een waakzame bedrijfsraad op de algemeene economische omstandigheden let. De economie en de techniek van de afzonderlijke onderneming zijn ondergeschikt aan die van het bedrijf. In de toekomst zullen misschien heel wat ondernemingen, ondanks haar bezit van fabrieksraden, moeten worden opgeruimd; de bedrijfsraad heeft er dan voor te zorgen, dat dit met het minste verlies aan productieve kracht en met de minste schade voor de verschillende producenten geschiedt. Zoodat ik maar zeggen wil, dat het omgekeerde van de stelling van den heer Hermans, heel wat gemakkelijker te bewijzen is.

Stappen wij van de arbeidsvoorwaarden af in verband met fabrieksraad en bedrijfsraad, en zien wij nog even naar de onmiddellijke eischen, die de economische toestand van Nederland ten aanzien van de arbeidswetgeving stelt. De noodzakelijkheid van decentralisatie wordt vrij algemeen toegegeven, terwijl men toch ook blijft meenen, dat de zekerheid voor den arbeider niet mag verminderen. Maar kunnen hierbij de fabrieksraden iets doen, of moet men niet zijn toevlucht nemen tot publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en dus tot bedrijfsraden? Publiekrechtelijk georganiseerde bedrijven zullen met een aanzienlijk deel van de uitvoering der bestaande arbeidswetgeving kunnen worden belast, en, wat nog belangrijker is, zullen in de naaste toekomst heel wat arbeidswetgeving overbodig kunnen maken. In dit verband kan men zich billijk verbazen over het feit, dat de heer Hermans weer van een Bedrijfskamer en dus van nieuwe centralisatie spreekt. Het begon toch door te dringen, dat de moeilijkheid zit in de centralisatie bij het tot stand brengen en bij het uitvoeren der sociale regelingen. Om deze kwalen te genezen heeft men waarlijk niet naast de Staten-Generaal nieuwe centrale lichamen te fabriceren. Vult men onze Rechtsorde met Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie aan, dan is het gevolg, dat men veel ambtenarij kwijt raakt en de Departementen den Staten-Generaal heel wat minder wetsontwerpen doen toekomen.

Heel kort kan ik ten slotte zijn over de critiek, die de heer Hermans op het beleid der katholieke vakbeweging, in verband met haar arbeid voor het bedrijfsradenstelsel, levert. Nu het een illusie is gebleken, dat de katholieke groot-werkgevers zouden na leven, waartoe hun organisaties hen in de statuten, van den R. K. Centralen Raad van Bedrijven hadden verplicht; nu ook is gebleken, dat van andere werkgeverskringen geen medewerking te verwachten is; is het groote meerendeel van de leiders der katholieke vakbeweging er ten zeerste van overtuigd, dat de eenige oplossing in publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie te vinden is, terwijl de Centrale Raad van Bedrijven alleen in stand blijft om in de kringen van arbeiders, boeren en middenstanders de bedrijfsraden-idee levend te houden. Zoo heeft ook de Federatie van R. K. Werkliedenverenigingen, waarvan de heer Hermans voorzitter is, het begrepen, toen zij, in broederlijke samenwerking met het Bureau voor de R. K. Vakorganisatie, de volgende voorstellen voor het R. K. Staatsprogramma indiende:

„Er behoort te komen publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

„Hieronder wordt verstaan, dat een wettelijke regeling komt, waardoor het mogelijk wordt, dat de daarvoor vatbare bedrijven geleidelijk publiekrechtelijke lichamen worden, waarin drieërlei bevoegdheid wordt uitgeoefend:

a. verordenende ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden en de daarmee verbandhoudende bedrijfs-politiek;

b. rechtsprekende voor de handhaving der verordeningen;

c. uitvoering van de sociale wetten in de bedrijven.
„In de bedrijfscolleges, noodig voor het uitoefenen der publiekrechtelijke bevoegdheden, hebben werkgevers en werknemers gelijke vertegenwoordiging.”

Wanneer ik thans resumeer, meen ik te mogen vaststellen, dat de invoering van fabrieksraden waarlijk niet is de hervorming in het bedrijfsleven, waarop het Nederlandsche volk thans wacht. Komen fabrieksraden tot stand — en indien hun bevoegdheden binnen beperkte grenzen worden gehouden, kan tegen dat tot stand komen geen redelijk verzet worden gevoerd — dan zijn zij niet opgewassen tegen de werkzaamheden, die thans voor het algemeen belang het eerst worden gevraagd. Hun kwaliteit is nu eenmaal een heel andere dan de kwaliteit van de bedrijfsraden, die wij, het werd nog eens m.i. afdoende betoogd, zoo dringend noodig hebben.

Met deze conclusie alleen kan ik echter niet eindigen. Ik meen te moeten vaststellen, dat het werk door den heer Henri Hermans verricht met het schrijven van zijn artikel in „Het Roer”, een werk is van onberekenbare schade, juist omdat hij is een katholiek arbeidersleider. Het schuurt blank het verroeste wapen, dat de arbeiders zelf niet wisten, wat zij met hun eisch van medezeggenschap bedoelden. Het houdt prachtig te paard degenen, die den tijd nog niet „rijp” achten om met wettelijke regeling te beginnen. Het jaagt in het harnas de katholieke en christelijke vakverenigingen der arbeiders, die zoozeer verlangen, dat zij *bedrijfsorganen* zullen worden, en die in den laatsten tijd bij de moderne vakbeweging niet geringe steun vonden. Men kan dan ook niet beter verlangen, dan dat de arbeidersvakverenigingen, zich niet bekommerend om de brochure-Hermans, spoedig met daden toonen, dat zij met de voor een zoo belangrijk gedeelte zich op de vakverenigingen baseerende publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie een begin willen zien gemaakt.

J. A. VERAART.

DE DUITSCHE CRISIS EN EEN BUITENLANDSCHE LEENING.

Jhr. F. W. L. de Beaufort schrijft ons:

De Hollander, die met belangstelling de gebeurtenissen in Duitschland gadeslaat, moet het gevoel krijgen van den dokter, die na zijn diagnose gesteld te hebben nauwkeurig de oorzaak van de ziekte en hare verschijnselen kent, doch machteloos staat, omdat hij het middel om den zieke te genezen niet onder zijn bereik heeft. Zijn werkkring bepaalt zich tot constateeren en verklaren in welk stadium het ziekteproces zich bevindt. En toch is hij meer dan belangstellende. Hij is een belanghebbende en weet, dat alles wat er in Duitschland gebeurt, ook hem ter dege aangaat. Ging in 1921 18,56 pCt. van onzen uitvoer naar dit land, voor den oorlog was dit percentage nog aanmerkelijk hooger, meestal 40 pCt., terwijl bovendien de verdiensten aan vrachten, commissies, doorvoer etc. belangrijke factoren vormden in ons economisch bestaan.

En ondanks de korte adempauze, welke Duitschland is gegund voor het voldoen aan een deel zijner buitenlandse verplichtingen, is de toestand diep ernstig. De verliezen in de oorlogsjaren en daarna geleden, de onmogelijkheid zijn financieewezen behoorlijk te ordenen: de verarming, welke zich nu in al hare naaktheid openbaart, zijn factoren, die zich niet in een korten tijd laten verhelpen en een zeer ernstige crisis staat te wachten, welke het einde vormt van een leven in schijnwelvaart.

Toch heeft de Frankfurter Zeitung van 2 Sept. gelijk, wanneer zij schrijft:

„Aber man geht der offenen Krise, die bei uns bisher verschleiert war, nicht dadurch aus dem Wege, dass man solange wie möglich den Kopf in den Sand steckt. Im Gegenteil, je länger wir in der ungesunden verschleierten Wirtschaft fortfahren, desto schwerer und schmerzhafter wird der Gesundungsprozess. Wir brauchen die Beschleunigung

in der Lösung der für unser Schicksal entscheidenden Fragen der Aussenpolitik. Wir müssen aber gleichzeitig den schmerzhaften Gesundungsprozess auch durch unsere eigene innere Wirtschaftsführung zu beschleunigen trachten."

Welke zijn deze crisisverschijnselen? Een creditnood van grooten omvang, met een rentevoet voor crediten van meest boven de 15 pCt. De onmogelijkheid, om de vermeerdering van betalingsmiddelen gelijken tred te doen houden met de toenemende duurte, want de vermeerdering van Reichsbanknoten blijft percentsgewijze achter bij de stijging der indexprijzen. Het naar voren dringen van het feit, dat men gedurende jaren van het kapitaal geleefd heeft, denkend het inkomen te verbruiken, in dezen waan gesteekt door het belastingwezen. (Is in ons land niet eveneens deze fout gemaakt en was in wezen de oorlogswinstbelasting niet grotendeels een kapitaalsbelasting?)

De werkelijkheid is dat voor het oogenblik het land zelf niet in staat is om in zijn eigen behoeften aan grondstoffen te voorzien. Zelfs de min of meer stabiele Markenkoers van het oogenblik mag niet tot eene meer gunstige meening voeren. De voornaamste oorzaak schijnt niet te liggen in vermeerderden uitvoer, gepaard gaande met minder buitenlandsche betalingen, evenmin in een speculatieve vraag naar Mark, doch wel in het feit, dat de groote snelheid, waarmede de crisis zich in den laatsten tijd toegespitst heeft, het aanhouden van buitenlandsche tegoeden steeds moeilijker maakt. De groote en ernstige restricties waartoe de banken in hun creditverleening gedwongen worden, maken het noodzakelijk alle liquide middelen zoo spoedig mogelijk te gelde te maken; waartoe in de eerste plaats de buitenlandsche tegoeden behooren.

Eenerzijds dus een kapitaalsafbrokkelingsproces, anderzijds een buitenlandsche reserve, welke helpen kan om in de adempauze een atmosfeer van meerdere rust en consolideering te scheppen. Deze pauze zal echter nutteloos blijken te zijn wanneer er geen afdoende hulp uit het buitenland komt.

Zonder die hulp is een blijvende verbetering onmogelijk, daar de gevolgen van een bijna 10 jaar erop-los-leven met alle scherpte naar voren komen. Het waardeverminderingproces van de Mark heeft aan allen handel de vaste basis ontnomen. Zal het Deutsche bankwezen in staat zijn om aan de crisis het hoofd te bieden zonder ernstige kleerscheuren, waar ten slotte aan de creditverleening gedurende de laatste jaren iedere vaste basis onttrokken is?

Het nauwe verband tusschen het staatscrediet en dat van de banken, de bankconcentratie, waardoor vrijwel geen enkele bank geheel op eigen krachten is aangewezen, de groote geheime reserves in de laatste jaren gevormd, zijn gunstige verschijnselen. Vermoedelijk zal zelfs in Duitschland het staatscrediet in papiermarken uitgedrukt, langer ongeschokt blijven, dan dat van vele te sterk uitgebreide handels- en industriële lichamen, terwijl dat staatscrediet zelfs aan een autonome Rijksbank gemakkelijker overdraagbaar zijn zal, dan dat van de meeste particuliere debiteuren. Dat de banken echter van zware verliezen verschoond zullen blijven is vrijwel ondenkbaar. Hoe het hun mogelijk moet gemaakt worden om een zuiver inzicht in de zaken van hun debiteuren te krijgen is een moeilijk vraagstuk. Men tracht tegenwoordig goudbalansen samen te stellen, maar hoe zulks moet geschieden is nog niet bevredigend opgelost.

Het finantiewezen van staten en rijk, voldoening van buitenlandsche verplichtingen, welke niet als oorlogsschulden zijn aan te merken en zooveel andere vragen van levensbelang vragen dringend een regeling en dit kan slechts geschieden indien aan de regering den noodigen tijd wordt gegund om de hervormingsmaatregelen uit te voeren. Die tijd van rust kan slechts gevonden worden door eene groote buitenlandsche leening, waardoor eene stabilisatie van de Mark kan bereikt worden en de dringende buitenlandsche verplichtingen voldaan kunnen worden.

Een dergelijke schuld aan het buitenland betekent voor Duitschland, reeds ontdaan van een groot deel van zijn buitenlandsch bezit, een zeer zwaren last. Reeds voor den oorlog was zijne betalingsbalans met moeite in evenwicht te houden en in dit opzicht zijn het merkwaardige cijfers, welke Dr. Singer in de Wirtschaftsdienst van 7 Juli j.l. mededeelt. Reeds in de jaren 1909 tot 1913 overtrof de invoer den uitvoer met respectievelijk 1,9, 1,4, 1,6, 1,7 en 0,7 Milliard Mark en het overblijvende werd met moeite gevonden door den zoogenaamden onzichtbaren uitvoer. Een duidelijker beeld van den toestand wordt door de wisselkoersen gegeven. In de jaren 1896 tot 1910 is daarbij een geleidelijke daling van de Markwaardeering in het buitenland waar te nemen. Zoo geeft Dr. Singer in het volgende staatje aan, hoeveel dagen te Berlijn de buitenlandsche wisselnoteeringen onder, op en boven pariteit noteerden.

	Londen		Parijs			Amsterdam			
	onder pariteit	op boven pariteit	onder pariteit	op pariteit	boven pariteit	onder pariteit	op pariteit	boven pariteit	
1896-1900	366	21	395	265	64	453	316	36	429
1901-1905	252	41	489	43	65	674	224	42	516
1906-1910	115	32	932	50	15	1014	125	28	630

De dagen, waarbij de Mark volgens Amsterdamsche usance onder goudpariteit noteerde werden dus steeds talrijker.

Dus ook voor den oorlog geen gunstige betalingsbalansen.

Tijdens de oorlogsjaren werd het op 20 ad 25 milliard Goudmark getaxeerde buitenlandsch bezit verminderd met een 15 milliard. Taxaties van in het buitenland opgenomen bedragen zijn moeilijk te maken en men behoeft de zeer vage taxaties van Dr. Singer omtrent buitenlandsche leeningen, verkoopen van huizen, aandeelen, papiermarken niet te volgen, om tot de conclusie te komen, dat de huidige toestanden niet gunstiger zijn geworden. Weliswaar wijzen de eerste 4 maanden een uitvoeroverschot aan van 0,03 milliard goudmark, Augustus toont ondanks de stijging van de deviezen een nadeelig saldo van 10 milliard papiermark.

Wil Duitschland dus de rente en aflossing op een werkelijk groote buitenlandsche leening betalen, dan zal zijn betalingsbalans een ingrijpende verandering moeten ondergaan. In de eerste plaats is dit te bereiken door een inkrimping van eigen behoeften, dus eene groote versobering van levenswijze. De grens daarvan zal spoedig bereikt worden door de daaraan verbonden sociale gevolgen; tevens zal de spaarzin meer aangekweekt worden, wat ook mogelijk zijn zal wanneer het depreciatieproces van de mark tot staan is gebracht. Ook de binnenlandsche productiemiddelen kunnen wellicht nog intensiever worden benut. En toch zal dit alles niet voldoende zijn om rente en aflossing te voldoen. Van Duitsch standpunt is gewenscht uitschakeling van overbodigen invoer en een steeds vermeerderenden uitvoer. Geen van beide is in sterke mate een gunstig verschijnsel voor het buitenland.

Er blijft slechts over een kapitaalimport van het buitenland en een niet te snelle aflossing. Het valt moeilijk reeds nu aan te geven, welke weg van kapitaalimport de meest gewenschte zijn zal, daar het voor Duitschland ongewenscht is in blijvende economische afhankelijkheid van het buitenland te blijven. Wellicht zullen overeenkomsten zooals de Hamburg-Amerika lijn met Amerikaansche scheepvaartinteressen gesloten heeft een vingerwijzing blijken te zijn. Een eerste vereischte voor buitenlandsche kapitaalsbelegging is een atmosfeer van zekerheid en rust.

Voor het oogenblik staan we aan het begin van eene crisis in Duitschland. Deze kan zijn eene phase in het Gesundungsprozess, zij kan ook zijn eene phase, en dan eene eindphase in het ontbindings-

proces. Welke dezer twee alternatieven het zijn zal kan de overige wereld niet onverschillig laten.

F. W. L. DE BEAUFORT.

DE MILLIOENEN NOTA.

De op 19 September 1922 bij de Tweede Kamer ingezonden „Nota betreffende den toestand van 's Lands financiën" leert ons omtrent dien toestand het volgende:

Sedert de samenstelling van de vorige, in de E.-S. B. van den 21 September 1921 besproken nota ondergingen de cijfers van de dienstjaren 1918 en 1919 nog eenige wijzigingen. Het dienstjaar 1918 is sedert afgesloten, het dienstjaar 1919 zal wel weldra worden afgesloten. De uitkomsten van deze jaren zijn in duizenden guldens:

	1918	Totaal	Buitengew.	Crisisdienst	Gew. dienst
Uitgaven	1050.936,5	80.136	637.431	333.369,5	
Ontvangsten	561.086	12.159,5	219.868	329.058	
Tekort	489.851	67.976,5	417.563	4.311,5	
1919					
Uitgaven	811.172,5	116.473	250.626	444.073,5	
Ontvangsten	695.049	8.741	219.948,5	466.359,5	
Tekort	116.123,5	107.732	30.677,5		
Overschot				22.286	

Ten aanzien van het dienstjaar 1919 teekent de Nota aan, dat het overschot op den gewonen dienst ruim f 3,25 miljoen beneden het in de vorige nota genoemd bedrag bleef, niettegenstaande de ontvangsten ruim f 2.1 miljoen medevielen (vnl. door hooger opbrengst van de rente over uit 's Rijks kas verleende voorschotten ingevolge de woningwet, van de inkomsten, voortvloeiende uit den arbeid in gevangnissen en Rijkswerkenrichtingen, van de pensioensbijdragen van onderwijzers bij het lager onderwijs en van het aandeel van de gemeenten in de subsidiën aan werklozenkassen ingevolge het werkloosheidsbesluit 1917). De stijging van de uitgaven met ruim f 5,35 miljoen is n.l. te wijten aan de Departementen van Oorlog en van Landbouw, Nijverheid en Handel.

Het belangrijke verschil ten aanzien van de crisis: uitgaven is vnl. van formeel beteekenis, daar de uitgaven ten laste van een later dienstjaar zijn gebracht.

De cijfers voor het dienstjaar 1920 zijn voorloopig, daar ook wat dezen dienst betreft, tot verlenging van de termijnen van afsluiting der Staatsbegroting en de inzending der rekeningen bij de wet van 24 Dec. 1921, Stbl. 1421 werd besloten. Thans is ingediend een nader voorstel tot voorziening ten aanzien van de afsluiting van den dienst 1920 en de overbrenging van de algemeene rekening van Rijksontvangsten en uitgaven (Zitting 1922—224). Voor zoover thans bekend is, zijn de cijfers voor het dienstjaar 1920 — in duizenden guldens — als volgt:

	1920	Totaal	Buitengew.	Crisisdienst	Gew. dienst
Uitgaven	910.894	188.078,5	111.457	611.358,5	
Ontvangsten	801.658	11.842,5	184.983,5	604.832,5	
Tekort	109.236	176.236		6.526	
Overschot				73.526,5	

In de vorige nota was het tekort op den gewonen dienst ruim f 9,4 miljoen hooger geraamd en de gewone uitgaven ruim f 9,8 miljoen lager. De teruggang van het tekort is vnl. een gevolg van een ruimer vloeien van de inkomstenbelasting, van de rente van voorschotten, van baten van het Staatsmijnbedrijf en van opbrengsten van verkochte Rijksgoederen en eigendommen, het Departement van Oorlog betreffende. De hogere uitgaven zijn vnl. een gevolg van uitgaven voor Rijksveldwacht en Maréchaussée, uitzetting van vreemdelingen, het Rijks-tucht- en opvoedingswezen, de gevangnissen, de krankzinnigenverpleging, de subsidiën aan het lager onderwijs, de H. B. scholen en gymnasia, vergoedingen aan gemeenten voor schoolbouw en politietroepen.

De voorloopige cijfers voor den dienst 1921 zijn in duizenden guldens:

	1921	Totaal	Buitengew.	Crisisdienst	Gew. dienst
Uitgaven	992.289,5	286.940	78.786,5	626.563	
Ontvangsten	692.779,5	4.623,5	96.518,5	591.638	
Tekort	299.510	282.316,5		34.925	
Overschot			17.732		

Bijlage C 8 van de nota geeft een specificatie van de onderscheidene crisisuitgaven in 1921. De voornameste, daar vermelde posten zijn.

	in mill. guld.
Subsidiën aan de gemeentebesturen in de kosten van de armenzorg in verband met de opheffing van het K. N. S. 1914	1,8
Kosten voor belooning van tijdelijke hulpcommissarissen op daggeld voor de grensbewaking	2,2
Uitkeering aan gemeenten uit de opbrengst der O.-W.-belasting	46,26
Uitkeering aan gemeenten krachtens de artikelen 1 tot en met 6 der wet van den 12 Nov. 1921, Stbl. 1173	10,26
Dekking nadeelige saldi crisisinstellingen	4,26
Bijdragen en renteloze voorschotten t.b.v. werklozenkassen uit anderen hoofde, dan volgens het „Werkloosheidsbesluit 1917"	7
Bijdragen enz. aan provinciën enz. voor werkverruiming	2

De crisisontvangsten zijn als volgt samengesteld:

	in mill. guld.
O. W.-belasting	74,8
terugbetaling van de kosten van den dienst der geïnterneerde Duitse krijgsgevangenen	4,14
aandeel van het Rijk in het zgn. restitiefonds van het Centraal Verrekenkantoor voor brandstoffen	5,6
koersverschil op den verkoop van buitenlandse saldi	3,1
batig saldo Oorlogsmolestverzekeringwet 1915	6,2

Het tekort op den gewonen dienst 1921 valt ruim f 55,3 miljoen mee, dank zij een afneming (besparing) van bijna f 7,9 miljoen op de gewone uitgaven en een stijging van de opbrengst der middelen met bijna f 47,5 miljoen boven de raming.

De middelen A—F overschreden de raming met ruim f 50,46 miljoen.

	in duizend. guld.
Meer brachten o.a. op:	
de personeele belasting	3.002
„ inkomstenbelasting	46.369
„ dividend- en tantieme-belasting	16.927
„ vermogensbelasting	567,5
„ successierechten	2.252
„ suikeraccijns	559
„ gedistilleerdaccijns (gevolg van de tariefsverhoging v.d. wet v. 31 Dec. 1920 Stbl. 928)	13.501,5
„ bieraccijns	1.416
Minder brachten op:	
de geslachtsaccijns	3.249,5
„ zegelrechten	4.824,5
„ registratierechten	18.875
„ invoerrechten	4.870
het statistiekrecht	1.311

Hieruit blijkt, dat de baten uit de directe belastingen, die den invloed der crisis nog niet ondervonden, een sterke stijging vertoonden, terwijl de opbrengst der middelen, die nauw met de conjunctuur verband houden, sterk bij de raming ten achter bleef. Dit voorspelte weinig goeds voor de toekomst.

De niet tot de groep A—F behoorende middelen brachten ruim f 3 miljoen minder op dan de raming.

	in duizend. guld.
Beneden de raming bleven:	
de leges	1.406,5
aandeel O.-I. kosten vlootbouw	3.015
bijdragen landswerken	1.583,5
baten Staatsmijnbedrijf	20.377,5
aandeelen gemeenten i.d. subsidiën aan werklozenkassen, enz.	1.500

Boven de raming kwamen:	
winsttaandeel v.d. Staat i.d. Ned. Bank	6.988

	in duiz. guld.
renten voorschotten van het Rijk	6.951,5
premiën en pensioensbijdragen door Staatsbedrijven verschuldigd	1.005
ontvangsten Financiën	1.666,5
opbrengst verkochte goederen enz. v. Oorlog en Marine	4.490
ontvangsten Oorlog	1.336
keuring van voor uitvoer bestemd vleesch en van voor uit-, in- en doorvoer bestemd vee	885

Zooals reeds werd medegedeeld, bleven de gewone uitgaven ruim *f* 7,88 millioen *beneden* de oorspronkelijke raming. Deze besparing met haar voornaamste oorzaken blijkt uit onderstaand overzicht.

Over de laatste 20 jaren geeft de millioenennota het gebruikelijke overzicht, waarbij ook ditmaal de extra-aflossing van schuld in verband met de intrekking der muntbiljetten (dienst 1904) buiten rekening is gelaten, terwijl, wat de diensten 1914 tot en met 1921 betreft, de cijfers zijn opgenomen, gelijk die zijn na uitschakeling van den invloed van de crisis op de ontvangsten en de uitgaven (in duizenden guldens):

Dienstjaren	Voor- of nadeel. saldi van den gewonnen dienst	Voor- of nadeel. saldi van den buitengewonen dienst	Voor- of nadeel. saldi van den geheelen dienst
1902—1912	+ <i>f</i> 35.845	— <i>f</i> 66.992	— <i>f</i> 30.147
1912	+ „ 3.313	— „ 14.577	— „ 11.264
1913	+ „ 4.162	— „ 15.466	— „ 11.304
1914	— „ 10.115	— „ 11.922	— „ 22.037
1915	— „ 15.548	— „ 12.555	— „ 28.103
1916	+ „ 20.276	— „ 20.189	+ „ 88
1917	+ „ 36.345	— „ 30.043	+ „ 6.302
1918	— „ 4.311,5	— „ 67.976	— „ 72.287,5
1919	+ „ 22.286	— „ 107.732	— „ 85.446
1920	— „ 6.526	— „ 176.236	— „ 182.762,5
1921	— „ 34.925	— „ 282.316,5	— „ 317.241,5
1902—1921	+ <i>f</i> 50.801,5	— <i>f</i> 805.005	— <i>f</i> 754.204

De Minister wijst er echter uitdrukkelijk op, dat deze cijfers een te gunstig beeld geven van den toestand der financiën. Over de jaren 1902—1906 is een andere splitsing tusschen gewone en buitengewone uitgaven en ontvangsten gevolgd dan sedert 1907 gebruikelijk is. Neemt men laatstbedoelde splitsing over

Hfdst.	Overschrijding in duizenden guldens	Voornaamste oorzaken	Minder uitgegeven in duizenden guldens	Voornaamste oorzaken
Huis der Kon., I. Hooge Colleges, II Buit. Zaken, III.	522	kosten buitenlandsche zendingen en consulaten, buitengew. intern. toestanden	38	Kort verslag.
Justitie, IV			3891,5	Dep. rechterl. macht. Hoog Milit. Gerechtshof, Raden v. Beroep, algemeene of Rijkspolitie, gevangenis- en opvoedingswezen, reclassering, gebouwen, pensioenen, wachtgelden.
Binn. Zaken, V..			865	10e Alg. volkstelling, subs. vrijw. burgerw., werving vrijw. landstorm, krankz. gest. Woensel en Medemblik krankz. verpleging, uitkeeringen leden burgerwacht.
Onderwijs, Va ..	5755,5	onderhoud gebouwen H.O., aankoop en onderhoud gebouwen inspectie L.O., subs. gymn. en bijz. H. B. S. en lycea, bijdragen Kweekscholen en normaallessen, pensioenen en vergoedingen a. 38 B B R.		
Marine VI.			56,5	personeel rijkswerven, loodswezen enz., vergoedingen B. B. R.
Nat. Schuld, VIIa	9347	rente vlottende schuld en van de schuld aan den P. Ch. G. dienst		
Financiën, VIIb.	454,5	verbouw agentschap, gebouwen betaalmeeesterskantoren, adm. D. B., pensioenen en vergoedingen a 38 B B R.		
Oorlog, VIII.			35	Aanschaffing levensm., enz. kleding enz., fourage enz. geneeskund. dienst, onderwijs, genie, maréchaussée, politietroepen. aankoop oefeningsterreinen.
Waterstaat, IX..			1683	onderhoud en herstel waterstaatswerken, bouw schutsluis IJmuiden, voor hulp spw. met beperkte snelheid en prov. stoombootdienst Zeeland, voor bouw brug Rotterdam, dekking verlies P.T.T., voor personeel Rijkspostspaarbank, bureel-lokaalbehoeften, briefport.
Landbouw, X ..			13495	Landbouw, gew. uitgaven Staatsmijnen.
Arbeid, Xa			4268	arbeidersverzekering, volksgezondheid, bijdr. werkloosh. besluit 1917 en arbeidsbemiddeling.
Koloniën, XI.	377,5	Suriname en Curaçao en subsidie Duitsch. Nederl. telegraafmij.		
Onvoorzien, XII.			6	minder besteed dan is toegestaan.

het tijdvak 1902—1906 wel in acht, dan worden de eindcijfers over het geheele twintigjarige tijdperk in duizenden guldens:

Voordeelig saldo gewonen dienst bijna *f* 41,265 mill.

Nadeelig saldo buitengewone dienst ruim *f* 795.468,5 millioenen.

Blijft nadeelig saldo geheelen dienst bijna *f* 754.204 millioenen.

Ook deze eindcijfers geven een nog te gunstig beeld, omdat daarbij de ontvangsten uit spoorweghuur als gewoon zijn beschouwd en daarenboven in die cijfers niet is begrepen het in 1905 aan Indië verstrekte bedrag, waarvoor een leening werd gesloten, welke op ultimo Juni 1921 per saldo rond *f* 31.000.000 bedroeg.

Afgezien daarvan mag niet uit het oog worden verloren dat de begrooting nog te weinig van een commerciëlen opzet uitgaat, ten gevolge waarvan op het Staatsvermogen belangrijk wordt ingeteerd, zonder dat zulks in de cijfers tot uiting komt. Kapitaalsverminderingen komen bijv. door te geringe afschrijvingen niet tot uitdrukking; ook wordt niet voldoende gereserveerd met het oog op de verplichtingen, welke voortvloeien uit de aanspraken op pensioen van ambtenaren, enz.

Omtrent het loopende dienstjaar 1922 teekent de Nota aan, dat de oorspronkelijke begrooting een eindcijfer aanwees, van rond *f* 887.231.500, waaronder ruim *f* 216.576.000 aan buitengewone uitgaven en bijna *f* 27.202.000 aan crisisuitgaven. Afgezien van de crisis, waren de gewone uitgaven mitsdien in de aanvankelijke begrooting geraamd op rond *f* 643.453.000, tegen rond *f* 591.445.000 aan geraamde gewone ontvangsten. Het tekort op den gewonnen dienst was dus ruim *f* 52.000.000.

Sedert de vaststelling der oorspronkelijke begrooting werden verhoogd:

Hoofdst. X met	33,6
„ IX „	0,3
Samen	33,9

en verminderd

Hoofdst. IX	0,038
Blijft	33,862

Voorts zijn aanhangig eenige suppl. verhoogingen tot een bedrag van ruim

en een verhoging van Hoofdst. X	2,8
(voor het grootste deel van dienst 1919 overgeheveld)	178

214,683,5

In dit totaal is *f* 211,6 millioenen begrepen aan crisisuitgaven, zoodat een bedrag van rond *f* 3.083,5 millioenen ten laste blijft van den gewonnen dienst.

Uit den aard der zaak valt omtrent den afloop van den dienst 1922 nog slechts zeer weinig te zeggen. Te verwachten is, dat de opbrengst der middelen der raming zal bereiken en dat de gewone uitgaven beneden de oorspronkelijke toegestane bedragen zullen blijven. Met behulp van de in de vorige Nota genoemde bijdrage van het Leeningfonds van *f* 15,5 millioenen, meent de Minister het tekort op den gewonnen dienst 1922 tot *f* 34 à *f* 35 millioenen te kunnen beperken, mits het bedrag van rond *f* 33 millioenen, dat de Staat over 1921 aan de beide groote spoorwegmaatschappijen moet betalen, niet ten laste van den gewonnen dienst worde gebracht.

Thans komen we tot het dienstjaar 1923. Dit dienstjaar vertoont — in duizenden guldens — het volgende beeld.

	Totaal	Buitengew.	Crisisdienst	Gewone dienst
Uitgaven	808.225	183.999	3.828,5	620.397
Ontvangsten	581.906,5	14.210	—	567.696,5
Tekort	226.308,5	169.789	3.828,7	52.700,5

De gewone uitgaven zijn dus voor 1923 ruim *f* 23 millioenen *lager* geraamd dan voor 1922.

Lager zijn geraamd: in duiz. guld.

Hoofdstuk III (vermindering kosten Departement, bezuiniging gezantschappen, consulaten, kosten voorlichtingsdienst, buitengewone zendingen, dienstuitgaven diplomatieke en consulaire ambtenaren)	949
Hoofdst. IV (bezuiniging Rijkspolitie, Kon. Maréchaussée, subsidiën, aanbouw en uitbreiding van rechtsgebouwen, vermindering gerechtskosten) ..	6.138
Hoofdst. V (bezuiniging Centr. Bureau Statistiek (geen volkstelling), krankzinnigengestichten en -verpleging, burgerwachten, politietroepen, Radiotelegraafdienst, Handelingen, Staatsblad. en Staatscourant)	1.574
Hoofdst. VI (beperking aanschaffing materieel Kon. Marine, overheveling van een deel der kosten van nieuwen vlootbouw naar den buit. dienst, beperking aanbouw en aanschaffing van loodsvaartuigen, door inkrimping personeel actieve Zee-macht, besparing kosten verlichtingsmaterieel, aanbouw Gebouwen)	7.965
Hoofdst. VII B (ontslag tijdelijk personeel, inkrimping, bezuiniging aankoop gebouwen)	267
Hoofdst. VIII (voeding, paardenaanschaffing, lagere fouragekosten, kostwinnersvergoeding, besparing afd. Luchtvaart, materieel artillerie, kosten Maréchaussée, afvloeiing personeel)	7.067,5
Hoofdst. IX (wegvallen tekort P. T. en T., voltooiing van en niet opnieuw beginnen van waterstaatswerken, mindere kosten luchtvaart, wegen- onderhoud)	8.207,5
Hoofdst. X (vermindering kosten Departement, geen stichting van nieuwe gebouwen, bezuiniging materiele uitgaven Landbouwhoogeschool en Vee-artsenijkundige Hoogeschool, schrapping post stichting boerderijen op woeste gronden, vermindering uitgaven Landbouw)	4.656,5
Hoofdst. X A (vermindering Arbeidsverzekering vnl. ten gevolge van de wet van 21 April 1922 Stbl. 196, schrapping post verruiming werkgelegenheid, overheveling post regularisatie werkgelegenheid naar den Crisisdienst, verlaging of schrapping van subsidiën)	6.897
Hoofdst. XI (vervallen bijdrage kosten Kol. Instituut, verlaging bijdragen geldmiddelen Suriname, Curaçao)	1.296,5

Hooger zijn geraamd:

Hoofdst. I	800
„ II	123
„ V A (meer pers. uitg. H. B. S., subs. gem. en bijz. gymn., H. B. S., lycea, N. H. O., gevolgen Pensioenwet 1922) .	3.772
„ VII A (rente Staatsleeningen 1922 A en B)	17.267

De middelen A—F zijn *f* 42.146 millioenen *lager*, de overige middelen, voor zoover onder de gewone rangschikt, zijn *f* 18.397,5 millioenen *hooger* geraamd.

Lager zijn geraamd: in duizend. guld.

de inkomstenbelasting	18.000
div. en tant.-belasting	3.000
vermogensbelasting	1.000
zoutaccijns	200
geslachtsaccijns	3.500
speelkaartenbelasting	20
zegel (niettegenstaande verhoging met ingang van 1 Mrt '22)	1.000
registratierechten	20.000
successierechten	8.000
domeinen, jacht en visscherij	1.166
<i>Hooger</i> zijn geraamd:	
grondbelasting	710
personeele belasting	3.030
suikeraccijns	4.000
wijnaccijns	300
gedistilleerdaccijns	1.500
bieraccijns	500
tabakaccijns	2.000
invoerrecht	1.000
loodsgelden	700

De hogere raming van de middelen der tweede groep was vooral mogelijk door het verhalen op de burgerlijke en militaire landsdienaren van 5½ pCt. der wedden (tot een maximum van *f* 3000) voor weduwen en weezenpensioen en van 3 pCt. der wedden (behoudens rekening houden met vroegere aflopende korting) voor eigen pensioen bate

Voorts *hooger* in deze groep:

rente kasvoorschotten koloniën	3.350,5
rente woningwetvoorschotten	7.670
rente hyp. voorschotten a.h. part. bouwbedrijf ..	1.020
rente kapitalen aan Staatsbedrijven verstrekt ..	1.537,5
teruggaaf door prov. enz. aandeel kwade posten	1.680
boeten, enz.	620
ontvangsten kadaster en hyp.	1.056,5
allerlei ontvangsten v. Financiën	200
verkochte eigendommen Oorlog	600
baten keuring vee en vleesch	900
ontvangsten militair hospitaal enz. te Parama- ribo en v.d. mil. ziekeninrichtingen te Nickerie en te Albina	239

Het tekort op den gewonnen dienst van ruim *f* 52,7 miljoen zal door een uitkeering uit het leeningfonds tot *f* 42,7 miljoen worden teruggebracht.

Wat den bezuinigingseisch aangaat, merkt de Minister het volgende op:

Bij de voorbereiding der begroting heeft vooropgestaan, dat een sluitend budget der gewone uitgaven en ontvangsten onafwijsbare eisch is en ten koste ook van zeer groote offers moet bereikt worden.

Daar de aanvankelijk door de departementen ingediende begrotingen, hoewel ook deze reeds blijk gaven van ernstige pogingen tot besnoeiing, een totaalcijfer van gewone uitgaven aanwezen dat — vermeerderd met het tekort op het postbedrijf en het spoorwegbedrijf¹⁾ — zeer verre te boven ging het totaal van de voor 1923 geraamde ontvangsten, werd besloten den weg van rantsoeneering in te slaan. En wel in dien zin, dat als basis werd genomen enerzijds het bedrag der voor 1923 geraamde ontvangsten, anderzijds het bedrag der voor 1922 toegestane uitgaven, terwijl dan het surplus van het tweede bedrag boven het eerste procentgewijze over de verschillende hoofdstukken ter besnoeiing verdeeld werd.

Op zichzelf was deze maatregel voor critiek vatbaar, omdat het mogelijk en zelfs waarschijnlijk was, dat een doeltreffende bezuiniging op het ééne hoofdstuk verder kon gaan dan op het andere. Doch daar reeds spoedig bleek, dat het vrij hooge percentage van besnoeiing, dat gesteld moest worden, bij geen enkel departement anders dan met de grootste moeite kon bereikt worden, werd de gestelde regel gehandhaafd.

Dat het percentage van besnoeiing hoog moest uitvallen, is alleszins begrijpelijk: De middelenraming voor 1923 was uiteraard aanmerkelijk lager dan die voor 1922. Bovendien was op 1922 reeds een aanzienlijk tekort geraamd. En ten overvloede werkte nog als nadeelige factor, dat enkele hoofdstukken, met name I, II en VII A, niet alleen niet gerantsoeneerd konden worden, doch *hooger*, VII A zelfs aanzienlijk *hooger*, moesten worden uitgetrokken dan voor 1922; de beide eerste omdat zij grootendeels grondwettelijke uitgaven betreffen, het laatste omdat het bevat de obligo's van den Staat.

De voor 1922 toegestane gewone uitgaven bedroegen rond 643 miljoen; de voor 1923 geraamd gewone ontvangsten 552 miljoen. Daar de hoofdstukken I en II te zamen rond 1 miljoen, hoofdstuk VII A 18 miljoen *hooger* geraamd moesten worden dan voor 1922, zou — bij een gelijkblijvende raming der overige hoofdstukken — een tekort zijn ontstaan van 643 + 19, d.w.z. 662 miljoen min 552 miljoen, d. i. 110 miljoen. Hoewel ook een gelijkblijvende raming dier hoofdstukken, gezien het automatisch accres van tal van uitgaven, de invoering der nieuwe pensioenwet en de afschaffing van den portvrijdom, uiteraard niet dan met groote offers te bereiken viel, kon toch, gelijk gezegd, hiermede niet volstaan worden, maar werd vastgesteld dat al deze hoofdstukken met een gelijk percentage zouden moeten worden verlaagd. Feitelijk betekende dit dus — gelet op de nieuwe pensioenlasten en den onvermijdelijken aanwas van sommige door de wet opgelegde lasten — eene nog krachtiger vermindering dan in het te stellen percentage tot uitdrukking zou komen.

Alvorens het percentage van besnoeiing te bepalen, werd tot de volgende maatregelen besloten, die dit percentage althans binnen zekere grenzen konden houden.

1. Aan het tekort op het spoorweg- en het postbedrijf moet een volstrekt einde gemaakt worden, opdat althans hiervoor geen bedrag op de gewone begroting behoeft te worden uitgetrokken.

2. Gebruik zal gemaakt worden van de in de pensioen-

¹⁾ Ook dit tekort moest, zoo geen afdoende maatregelen werden genomen om er een einde aan te maken, thans onder de *gewone* uitgaven gebracht worden.

wet gegeven bevoegdheid tot korting van 5½ pCt. der wedden tot een maximum van *f* 3000 voor het weduwen- en weezenpensioen, en van 3 pCt. der volle wedden voor het eigen pensioen, wat dit laatste aangaat met inachtneming van de reeds vroeger toegepaste aflopende kortingen. Deze maatregel, die ook voor het postbedrijf zal werken, zal daar één der elementen zijn die een einde maakt aan het nadeelig saldo. Over de rest van het Rijkspersoneel zal deze maatregel een bate geven van ongeveer 15 miljoen.

3. Ook voor 1923 zullen de inkomsten van het leeningfonds 1914, voor zoover deze overtreffen het bedrag verschuldigd aan rente en verplichte aflossingen, worden te goode geschreven aan de gewone middelen, zoodat de vroeger voorgenomen extra-aflossingen zullen achterwege blijven. De bate hiervan wordt geraamd op 10 miljoen.

Anderzijds werd, alvorens het percentage van besnoeiing vast te stellen, vooropgeplaatst, dat de hoofdstukken I, II, VII A en VII B er niet aan kunnen worden onderworpen, de drie eerste om de aangegeven redenen, VII B omdat de uitgaven van dit hoofdstuk strekken om het binnenkomen der middelen te waarborgen, zoodat wel krachtige doeltreffende besnoeiing, maar niet, als bij andere hoofdstukken, ook prijsgeving van eenig tot dusver behartigd belang aan het evenwicht van het budget kan ten goede komen. De hoofdstukken I, II en VII A moesten tot het boven aangegeven bedrag *hooger* geraamd dan voor 1922; het hoofdstuk VII B kon, ondanks de invoering van den tabaksaccijns en de overname van den gebouwendienst welke elders ontlasting bracht, door doeltreffende besnoeiing in andere opzichten, op een lager eindcijfer worden gebracht.

Na verwerking van al de bovenstaande deels gunstig, deels ongunstig beïnvloedende factoren moest het besnoeiingspercentage vastgesteld worden op 17 pCt. van de op elk hoofdstuk voor 1922 toegestane gewone uitgaven.

De berekening is als volgt. Van de voor 1922 toegestane uitgaven ad 643 miljoen moesten worden afgetrokken 143 miljoen, als bevattende de ramingen voor 1922 van de hoofdstukken I, II VII A en VII B. Bleef 495 miljoen, in 1922 toegestaan voor de overige hoofdstukken. Van de voor 1923 geraamde ontvangsten ad 552 miljoen moesten worden afgetrokken de voor 1923 geraamde uitgaven der vier genoemde hoofdstukken, zijnde te zamen 167 miljoen. Bleef 385 miljoen beschikbaar ter dekking van de uitgaven der overige hoofdstukken. Bij die 385 miljoen konden worden opgeteld 25 miljoen ingevolge de boven sub 2 en 3 aangegeven maatregelen. Maakt 410 miljoen. De 495 miljoen moest derhalve besnoeid worden tot 410 miljoen, wat beduidt eene vermindering met 17 pCt.

Het vastgestelde percentage bleek ten slotte bij de meeste hoofdstukken reeds thans en zonder nadere wettelijke maatregelen bereikt te kunnen worden. Met name was dit het geval bij de hoofdstukken III, IV, V, VI, ¹⁾ IX, X (voor zoover het niet de uitgaven voor de staatsmijnen betreft) en XI.

Bij andere moest *ten deele* volstaan worden met het openen van het *perspectief*, in zoover eerst na enkele jaren de doorwerking hetzij van een aangevangen reorganisatie hetzij van een inmiddels tot stand te brengen wettelijke voorziening het beoogde resultaat volledig zal kunnen effectueeren.

Met name geldt dit de hoofdstukken Va, VIII en Xa.

Onder de 17 pCt. die op hoofdstuk VIII bezuinigd zal worden, — makende daar ruim 12 miljoen — zit ruim 6 miljoen wegens afvloeiing van het beroepskader. Tengevolge van de noodzakelijke uitkeering van wachtgelden zal hiervan aanvankelijk slechts één vijfde deel concreet worden bespaard. Het overige, ongeveer 5 miljoen, is *perspectief*.

Onder de 17 pCt., die op hoofdstuk Xa bezuinigd zal worden — makende daar ruim 10 miljoen — zit ruim 3½ miljoen ingevolge voorgenomen wijzigingen der verzekeringswetten. Dit is dus op het oogblik *perspectief*, al zal een deel daarvan waarschijnlijk reeds aan het budget van 1923 ten goede kunnen komen.

Bij hoofdstuk Va eindelijk deed zich de eigenaardige moeilijkheid voor, dat de aanvankelijk ingediende begroting, hoewel ook deze reeds zoo krap mogelijk gehouden was, een eindcijfer van 10 miljoen *hooger* vertoonde dan de toegestane raming voor 1922. De werking der nieuwe pensioenwet en het automatisch accres van de wettelijk opgelegde uitgaven, met name ten aanzien van het lager en middelbaar onderwijs, — factoren die, zij het in mindere mate, ook bij andere departementen in opvoerende richting werkten

¹⁾ Bij VI (Marine), waar de nieuwbouw sinds eenige jaren naar een vasten regel over buitengewoon en gewoon verdeeld wordt, en waar in verband hiermede de post „buitengewoon” thans feitelijk geheel uit gelijksoortige uitgaven bestaat als ook onder „gewoon” staan vermeld, zijn de 17 pCt. op de som van die beide rubrieken toegepast.

— hadden hier dit bedenkelijk eindresultaat. Daar 17 pCt. van de voor 1922 toegestane uitgaven een bedrag van 25 miljoen uitmaakte, moest hier op de aanvankelijk ingediende begrooting derhalve 35 miljoen bespaard worden.

Ongeveer 20 miljoen daarvan zal verkregen worden uit de bij de Tweede Kamer aanhangige Lager Onderwijswet. Daarnaast zal gezamenlijk 10 miljoen op het lager onderwijs kunnen worden bespaard door nader voor te stellen voorzieningen ten aanzien van het vervolgonderwijs; het minimum aantal kinderen dat in de verschillende klassen van gemeenten voor de oprichting van een school vereischt wordt; de opleiding der onderwijzers; de marge genoten bij het U.L.O.; de lichamelijke oefening; en een gewijzigde klassificatie van de gemeenten in het bezoldigingsbesluit. Bij het middelbaar en het nijverheids- en handelsonderwijs zal 3,6 miljoen worden bespaard door opvoering van het aantal leerlingen waarbij splitsing van klassen wordt toegepast; een vermeerdering van het aantal door de leeraren te geven lesuren; een omzetting van de lesuren van 50 minuten in uren van 60 minuten; de vorengenoemde herklassificatie van de gemeenten; en een voorgenomen technische herziening van de salarisregeling van het personeel van het nijverheidsonderwijs. Bij het hooger onderwijs wordt een complex van maatregelen voorbereid, — waaronder een economischer distributie en dientengevolge beperking van het aantal leerstoelen — waaruit op den duur een bate van 1 miljoen wordt verwacht. Op de afdeling kunsten en wetenschappen ten slotte werd, na de aanvankelijk reeds aangebrachte besparingen, op de begrooting voor 1923 nog een kwart miljoen geschrapt.

Een en ander zal tezamen een vermindering brengen van ongeveer 35 miljoen, waarvan evenwel slechts f 5.825.000 (lager onderwijs) plus een kwart miljoen (kunsten en wetenschappen), d.i. te zamen ruim 6 miljoen; aan de begrooting van 1923 ten goede komen en de rest, makende 29 miljoen, eerst in volgende begrootingen zal kunnen worden tot uitdrukking gebracht.

Op hoofdstuk X werd, gelijk gezegd, de 17 pCt. gevonden, met uitschakeling van de uitgaven voor de staatsmijnen. Daar deze laatste dienen om bepaalde inkomsten te verkrijgen, konden zij niet stelselmatig worden gedrukt en kon derhalve van de ruim 6 miljoen, welke vormen 17 pCt. van de voor 1922 toegestane uitgaven voor de staatsmijnen, slechts een bedrag van ruim 2 miljoen worden bespaard. Een gaping bleef hier alzoo van 4 miljoen.

Waar op hoofdstuk VI om de vermelde reden de 17 pCts. reductie werd toegepast op de som van gewoon en buitengewoon, bleef op dit hoofdstuk 1 miljoen van de gewone uitgaven ongedekt.

Het op de begrooting voor 1923 geraamde tekort is ten gevolge van een en ander $5 + 3\frac{1}{2} + 29 + 4 + 1$, d.i. te zamen $42\frac{1}{2}$ miljoen, waarvan $37\frac{1}{2}$ miljoen bij doorzetting van de beoogde en ten deele reeds in werking gebrachte maatregelen zal verdwijnen.

Ondergetoekende heeft het op prijs gesteld, de gevolgd gedraglijn eenigszins uitvoerig uiteen te zetten, opdat allen, die tot de vaststelling der begrooting geroepen zijn, in staat zijn zich volledig rekenschap te geven van den ernst van den toestand en te deelen in de moeilijkheden die overwonnen moeten worden.

Hij vertrouwt, dat de noodige medewerking van de Staten-Generaal tot de voorgenomen maatregelen zal worden verkregen en dat ook de bij deze begrooting reeds aangebrachte besparingen zullen worden bezien in het licht van de volstrekte noodzakelijkheid om te komen tot een sluitend budget. Te ontkennen valt niet, dat belangen van allerlei aard, cultureele, hygiënische, sociale, defensieve, daardoor minder afdoende zullen worden behartigd dan in normale omstandigheden het geval had kunnen zijn. Doch bedacht behoort te worden, dat het grootste cultureele, hygiënische, sociale en defensieve belang op dit oogenblik is de veiligstelling van den gulden. Wanneer deze zijn gaafheid verliest, en dan om de bekende redenen in steeds sneller tempo, zullen al die belangen, en vele andere bovendien, binnen afzienbaren tijd op de meest benauwende wijze in het gedrang komen. De „moral restraint”, waartoe thans de Regeering parlement en volk oproept bij de bepaling der collectieve behoeften, is de onmisbare grondslag om in de toekomst hoogere wenschen te kunnen vervullen; de volstrekte voorwaarde ook om in het heden, althans in een zeer nabij zijnden tijd, eene geweldige automatische verslechtering van bestaansvoorwaarden voor het overgrote deel der bevolking te voorkomen.

Het schijnt nauwelijks noodig, aan het bovenstaande toe te voegen dat tegen het scheppen van nieuwe uitgaven met de meeste angstvalligheid zal dienen te worden gewaakt. Ook wanneer deze worden vermeden, zal de bezuinigingsnoodzaak met het voorafgaande allerminst zijn uitgeput.

Afgezien van het tekort van 5 miljoen, dat ook bij den boven geschetsten loop van zaken zal overblijven en dat trouwens op zichzelf niet onrustbarend is, omdat in die schets nog niet is rekening gehouden met sommige nieuwe bezuinigingsapparaten als de centralisatie van den gebouwendienst, waarvan de zeer gunstige werking zich reeds begint af te teekenen, dient met tweemaal gerekend. Eenerzijds zullen de hevigheid en de lange duur van de huidige depressie in komende jaren hoogstwaarschijnlijk tot een nog verderen teruggang van de middelen, met name van de opbrengst der inkomstenbelasting, leiden dan reeds thans geraamd moest worden. Anderzijds zal zonder verlaging van sommige al te drukkende belastingen een blijvend herstel van het economisch leven bezwaarlijk zijn te bereiken. Op voortgaande versoering van den publieken dienst zal dan ook in de eerstvolgende jaren de volle aandacht der Regeering zijn gevestigd.

LONDENSCH E CORRESPONDENTIE.

Short time in de Amerikaansche afdeling der katoenindustrie; de rubberkwestie, een nieuw voorstel; het schadevergoedingsvraagstuk; fundeering der Britsche schuld in de Vereenigde Staten; uitwerking van het Fordney Tariff; dreigende moeilijkheden in de arbeiderswereld.

Onze Londensche correspondent schrijft ons d.d. 23 September 1922:

The Near Eastern Question has continued to absorb public attention to such an extent that in economic matters there is practically nothing of moment to report. One of the first effects of the new situation has been the introduction of short time in the American section of the cotton industry. Early this week it had been announced that a ballot had not revealed the necessary 80 per cent vote, but this morning the news has arrived that as from the end of the month there will be closing of the mills on Saturday and Mondays: the restriction will affect some 100.000 employees and between 300 and 400 mills. Quite apart from the Smyrna debacle, the entry of the new American tariff is held to affect seriously the position of the cotton trade, and there are rumours to the effect that the Egyptian section of the industry will follow the example of the American section. Thus the hopes of trade revival in the autumn must be severely written down.

The rubber industry still continues to hope against hope that some settlement of the question of restriction will be arrived at. A week or so ago great interest was shown in the American suggestion of unification of financial interests by European companies, but this matter has not yet been formally discussed by the Rubber Growers Association. Meanwhile, it is reported that the Colonial Office Committee, which some time ago put forward the proposals for export duties, is about to meet again, in order to review the situation in the light of the Dutch refusal to fall into line. At the same time, opinion, even in this country, appears to be hardening against the proposed tax: Mr. Welch, a well-known figure in the Rubber world, now comes forward with an alternative proposal, that instead of imposing an export tax, which he regards as the very last resource, there should be compulsory limitation of the number of days' tapping allowed per week. Mr. Welch thinks that this is a measure which can be enforced more easily than an export tax, and against the latter he also raises the objection that it will only encourage smuggling, besides which, there is no guarantee that the tax, once having been imposed, will ever be taken off again.

There has been a sigh of relief over the temporary settlement of the Belgian-German dispute over „guarantees”, though the secret of the agreement between the Bank of England and the Reichsbank has been jealously kept, and no official statement is evidently to be made. Rumour in the City has it that the matter has been settled, not

by the Bank formally giving a guarantee, but by advancing the money, which will now be owing to the Bank by the Reichsbank. There is now a breathing space of six months, in which to seek relief: the news that the Allies were willing to allow the question of debts and reparations to be discussed by the League of Nations has given a certain relief to those who still take an interest in this eternal subject: though I, for one, am not prepared to say that the League will be able to do very much. The important question is, whether anybody can get the indemnity terms down to a reasonable sum in the near future; if the League can do this, well and good; if it cannot, the only effect will be that the Allies can use the League's decision as a further reason for taking stern measures with Germany. The „Times” report that the French delegates have taken badly the neutral warning that Germany would have to be represented if the League did discuss reparations, shows how dangerous all these references to the League still are. Their only effect is to give the League a reputation for partiality. However, we shall see: at present opinion here is much more inclined to attribute importance to the steadily increasing number of agreements between German and French industrialists than it is to anything that the League of Nations can do.

It is announced that Sir Robert Horne will head the Financial Commission which is about to cross the Atlantic, in order to discuss the terms of the funding of the British debt to America. The Chancellor is expected back before the opening of Parliament in November. The whole issue has now receded into the background: business men are much more interested in the effects of the *Forney Tariff*. The rush of special goods to America seems not to have succeeded as a whole. Pig iron makers still continue to report good business from America, but the Sheffield interests say that the American market is now closed to them. Altogether, reports from this area are disappointing, the „Economist” correspondent going so far as to say that prospects are actually worse than they were. From the Clyde district, on the whole, the reports are encouraging: even in shipbuilding reports are better, and the motor engine makers seem to be doing well.

There is some prospect of trouble in the Labour world: the Tramwaymen are opposing cuts in wages which are in themselves the consequence of the financial position of the tramway authorities, which is by no means a happy one. The authorities want to terminate the sliding scale agreement concluded last year, and want a cut of 12 shillings per week, spread over three months. A further meeting of the Joint Industrial Council is to be held next week. In the engineering industry, the employers are now engaged upon an attempt to force „payment by results” on the men shop by shop, since no agreement with the union on this issue could be arrived at. In the coal mining industry, the revision of the agreement arrived at after the last strike cannot be much longer delayed, and here the possibility of serious trouble is by no means excluded. It is fortunate that employment continues to be very steady with a very slight tendency to improve. We must put up with the fact that some 1—300.000 people are likely to remain out of work for the winter, it is at least some consolation that the position has not got worse recently. The Government has come to the relief of the Cornish mines, which have been completely closed down, with the result that distress in Cornwall has been very great. Two grants of £ 30.000 and £ 50.000 respectively have been made. Even if in the long run the money is lost, it is better to get the men to work, instead of allowing them to rot in idleness. What is going to be done with the men who have been out of employment many months nobody seems to know: the industrial capacity of many of the unemployed is now probably a minus quantity.

AANTEEKENING.

De geldschaarschte in Duitschland.
— Over dit onderwerp refereerde dezer dagen op de „Deutsche Industrie- und Handelstag” de heer Urbig, directeur van de Discontogesellschaft. Hij schaarde zich aan de zijde van hen, die aandringen op wederinvoering van den handelswissel. Door dezen bij de Rijksbank te verdisconteeren wordt de geldschaarschte verminderd, evenals door het onderbrengen van schatkistwissels bij de centrale credietinstelling. Deze verhuizen al meer en meer daarheen. In Januari was 53 pCt., thans 80 pCt. der totale emissie bij de Rijksbank in portefeuille. Versterking der inflatie van twee kanten dus, doch volgens spreker het eenig voorhanden zijnde middel, de kapitaalschaarschte te overbruggen, die haar hoofdoorzaak vindt in verkoop beneden reproductiekosten, een proces, waaraan men onmogelijk geheel ontkomen kan. Een middel, dat op langeren termijn zijn werking zal doen bespeuren, is bedrijfsinkrimping.

Een andere oplossing kon spr., aldus de „Frf. Ztg.”, niet geven met betrekking tot de financieering van den import; 500 balen katoen hebben thans een waarde van ongeveer 100 millioen mark! De banken zijn ten gevolge van de daling hunner liquiditeit niet meer in staat deviezen op termijn tegen contanten aankoop af te geven, wat den koopman het calculeeren bemoeilijkt. Over het veredelingscrediet sprak referent volgens het verslag niet. De geldschaarschte werd door middel van het volgende staatje geïllustreerd:

	Circulatie in milliarden pap.	Waarde der circulatie berekend op grond van	
		het groot-handels-indexcijfer	het valuta-indexcijfer
31 Jan. 1920..	70	5.4 Milliarden	5.15 Milliarden
31 Jan. 1921..	101	7.6 „	6.39 „
31 Jan. 1922..	158	4.5 „	3.3 „
31 Mei 1922..	213	3.3 „	3.2 „
30 Juni 1922..	238	3.3 „	2.6 „
30 Juli 1922..	265	2.6 „	1.6 „
31 Aug. 1922..	337	1.87 „	0.82 ¹⁾ „

Gaat deze beweging zoo door, dan zou men dus einde 1922 500 milliard papier voor een half milliard goudmarken kunnen krijgen! Duitschland doet thans dezelfde ervaringen op als Oostenrijk: het grootste geldgebrek bij de snelst voortschrijdende inflatie. De catastrofe zou in het industriele Duitschland nog erger zijn, steeg niet het clearing- en postgiroverkeer eenigermate mee, van 1072 milliard in geheel 1921 tot 600 milliard in Aug. 1922.

¹⁾ De goudvoorraad der Reichsbank bedroeg op 31 Aug. 1.004.859.000 Mk.!

BOEKAANKONDIGING.

Coal in international trade, by A. J. Sargent M. A. London, P. S. King and Son Ltd. 1922.

In een kort bestek van 60 pagina's geeft de handelsprofessor Sargent aan de Londensche Universiteit een helder betoog over de beteekenis van den kolen-exporthandel. Zonder oppervlakkig te zijn en zonder wijdloopigheid wordt grondige kennis van het onderwerp dienstbaar gemaakt, om door een samengevat overzicht werkelijk inzicht te geven. De schrijver verontschuldigt in zijn inleiding, dat zijn boekje geen wetenschappelijke verhandeling is. Het getuigt echter wel van wetenschappelijk inzicht, dat Mr. Sargent niet heeft willen wachten op volledige — en dan toch nog onbevredigende statistieken — om te trachten de economische beteekenis vast te stellen van den Engelschen kolenuitvoer. Zoo is namelijk de titel op te vatten, dat in hoofdzaak nagegaan wordt welke de beteekenis was van Engelsche steenkool op de wereldmarkt, welke veranderingen daarin gekomen zijn na den wereldoorlog, en hoe de positie thans is. En dit alles niet bekeken in verband met tijdelijke

en wisselende omstandigheden, maar vanaf blijvende economische grondslagen. In het eerste hoofdstuk wordt vastgesteld, dat voor de concurrentie op de wereldmarkt in hoofdzaak drie groepen van kolen-produceerende centra in aanmerking komen; nl. twee in de Vereenigde Staten; twee in 't Europeesche vasteland, Silezië en Westfalen; en de Engelsche mijnen. Tevens hoe in den concurrentiestrijd het afzetgebied tusschen deze drie groepen voor den oorlog was verdeeld. Het tweede hoofdstuk houdt zich voornamelijk bezig met de economische grondslagen van deze verdeling, nl. den kostprijs aan de mijn, en de vracht naar den verbruiker. In het derde hoofdstuk wordt een zijsprong gedaan die echter voor goed begrip van het onderwerp noodzakelijk is nl. naar de ijzerproductie, en de ekonomische grondslagen van de Duitsch-Amerikaansch-Engelsche concurrentie op de ijzermarkt. Het hoogovenbedrijf is namelijk kenmerkend voor de beteekenis, die de kolenwinning voor het eigen land heeft. Na deze voorbereiding komt in het vierde hoofdstuk de schrijver tot de kern van zijn onderzoek, nl. de Amerikaansch-Engelsche concurrentie in kolen, en door de kolen in ijzer, zoowel op de Europeesche markt, met inbegrip der Middellandsche zee, alsook op de Zuid-Amerikaansche markten. In een ahangsel behandelt Mr. Sargent nog de vraag in hoeverre het benutten van waterkracht en het gebruik van aardolie de beteekenis van de steenkool vermindert. Ook hierin toont de schrijver de waarde van het ekonomisch betoog. Maar al te veel worden de grondslagen onzer mechanische voortbrenging van een uitsluitend technisch standpunt bekeken en de hooge vervolmaking daarvan eenzijdig, als een aldoor stijgende en tot elke stijging nog geschikte ontwikkeling bezien. Op de ekonomische grondslagen en begrenzingen wordt veel te weinig gelet. Wat Mr. Sargent in 't begin van zijn tweede hoofdstuk schrijft: „Coal in the earth represents merely certain possibilities; it becomes commercially effective mainly through labour”, bevat een waarheid, die ook op menig ander gebied overweging verdient. Daarom is de lectuur van een ekonomisch betoog als van Mr. Sargent sterk aan te bevelen, ook ver buiten den kring van hen die zich voor kolenhandel interesseeren.

I. P. DE VOOYS.

ONTVANGEN:

De Industrialisatie van China, door Dr. Ir. Han Tiauw Tjong w.i.; 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1922.

Sociaal-Technische Vereeniging van Democratische Ingenieurs en Architecten; *Financieel en Economies Rendement bij overheidsdiensten en -bedrijven*, door Dr. Th. van der Waerden c.i.; Uitgevers en Drukkers Maatschappij van F. van Rossen, Amsterdam, 1922.

Het Rentevraagstuk, door Mr. L. F. H. Regout. Diss. Utrecht 1922.

MAANDCIJFERS.

GIRO-KANTOOR DER GEMEENTE AMSTERDAM.

	Juni 1922		Juni 1921	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Ontvangen en betaald: in contanten door overschrijving ¹⁾	31317	f 15.005.557	26750	14.503.290
Particuliere rekeninghoud. ¹⁾	94848	162.944.734	64552	113.109.303
Saldo te goed part. rek. u.o.	15580	26.335.111	11129	24.600.124
Deposito's voor een jaar vast.	—	14.348.176	—	7.463.728
	1432	4.117.100	276	443.300

¹⁾ Inclusieve verrekeningen tusschen gemeentediensten, zijnde pl.m. f 108.641.198,55 per maand. ²⁾ Aantal.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Disc. Wissels.	4	18 Juli '22	Zweeds. R.ksbk	5	10 Mrt. '22
Bel. Binn. Eff.	4	18 Juli '22	Bk. v. Noorw.	5	17 Aug. '22
Vrsch. in R.C.	5	18 Juli '22	Zwits. Nat. Bk.	3½	2 Mrt. '22
Bk. van Engeland	3	13 Juli '22	Belg. Nat. Bk.	5-5½	19 Mei '21
Duitsche Rijksbk.	8	21 Sept. '22	Bank v. Spanje	5½	18 Mei '22
Bk. van Frankrijk	5	11 Mrt. '22	Bank v. Italië	6	20 Mei '20
Oostenr. Hong. Bk.	8	2 Sept. '22	F. Res. Bk. N.Y.	4	21 Juni '22
Nat. Bk. v. Denem.	5	25 Apr. '21	Javaasche Bank	3½	1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call. money
23 Sept. '22	3½	3	2½	4-5/8	—	5½-6 1)
18-23 S. '22	3½-5/8	3-1/2	2½-1/2	4-5/8	—	4-6 1/2
11-16 „ '22	3½-1/4	2½-3/4	2½-5/8	4-5/8	—	4½-5
4-9 „ '22	3-1/8	2½	2½	4-5/8	—	4-5
19-24 S. '21	4½-1/2	3-3/4	4½-1/4	4-5/8	—	4-6
20-25 S. '20	3½-4	3½-4 1/2	6¾	4-5/8	—	6-7
20-24 Juli '14	3½-3/16	2½-3/4	2½-3/4	2½-1/2	2½	5½-7 1/2

¹⁾ Noteering van 22 September.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Londen was de geheele week vrij sterk aangeboden. De koers liep langzaam terug en later op ernstiger berichten uit Smyrna iets sterker, zoodat voor 11,40 werd afgedaan. Ondanks deze oorlogsgeruchten bleven Parijs en België eerder gezocht en ook marken waren goed gevraagd, zoodat deze wissels allen eerder iets konden stijgen. Dollars in het begin der week plotseling sterk gevraagd en iets hooger, waren daarna weder voor 2,57¼ verkrijgbaar en sloten op 2,58¾. Van Skandinavië was Denemarken sterk aangeboden. De gebeurtenissen bij de Danske Landmandsbank deden duidelijk uitkomen, dat de crisis in Denemarken zeer sterk gewoed heeft en nog niet geheel overwonnen is. Ook het minst sterke nabuurland Noorwegen werd eenigszins medegesleept, maar bleef ten slotte op het oorspronkelijke niveau. Zwitserland weder iets flauwer en nu weer bijna op goudpariteit. Spanje iets vaster. Indië onveranderd.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen ¹⁾	Parijs ¹⁾	Berlijn ¹⁾	Weenen ¹⁾	Brussel ²⁾	New York ³⁾
18 Sept. 1922	11.42½	19.52½	0.17½	0.003½	18.41	2.58¾
19 „ 1922	11.43½	19.62½	0.17½	0.003½	18.49	2.59½
20 „ 1922	11.43½	19.67½	0.17½	0.003½	18.54	2.58½
21 „ 1922	11.43½	19.82½	0.18½	0.003½	18.65	2.58½
22 „ 1922	11.42	19.66	0.18½	0.003½	18.59	2.58½
23 „ 1922	11.40½	19.62½	0.18½	0.004	—	—
Laagste d. w. ¹⁾	11.40½	19.52½	0.17	0.002	18.42½	2.57½
Hoogste „ „ ¹⁾	11.44	19.80	0.19	0.004½	18.72½	2.59½
16 Sept. 1922	11.44½	19.67½	0.17½	0.003½	18.62½	2.58½
9 „ 1922	11.46½	19.97½	0.18½	0.003½	18.80	2.57½
Muntpariteit	12.10	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48

¹⁾ Noteering te Amsterdam. ²⁾ Noteering te Rotterdam.

³⁾ Particuliere opgave.

⁴⁾ Noteering van 15 September. ⁵⁾ Idem van 8 September.

Data	Stockholm ¹⁾	Kopenhagen ¹⁾	Christiania ¹⁾	Zwitserland ¹⁾	Spanje ¹⁾	Bataala ¹⁾ telegrafisch
18 Sept. 1922	68.35	54.50	43.65	48.35	39.10	98½-1/2
19 „ 1922	68.45	53.40	44.40	48.30	39.10	98-98½
20 „ 1922	68.60	53.85	44.50	48.25	39.10	98-98½
21 „ 1922	68.60	54.20	44.75	48.30	39.15	98-98½
22 „ 1922	68.40	53.90	43.70	48.25	39.20	97¾-98½
23 „ 1922	68.35	53.90	43.60	48.30	39.45	98½-98½
L'ste d. w. ¹⁾	68.20	53.40	43.30	48.20	39.—	97¾
H'ste „ „ ¹⁾	68.65	54.80	44.50	48.35	39.55	98½
16 Sept. 1922	68.35	54.90	43.50	48.40	39.20	97¾-98½
9 „ 1922	68.20	55.05	42.90	48.82½	39.75	98½
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

¹⁾ Noteering te Amsterdam. ²⁾ Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mrk.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
23 Sept. 1922	4.42.—	7.63	0.07	38.77
Laagste d. week	4.41.62	7.55	0.07	38.65
Hoogste „ „	4.43.50	7.66	0.07	38.83
16 Sept. 1922	4.42.87	7.58	0.07	38.76
9 „ 1922	4.45.75	7.67	0.07	38.90
Muntpariteit .	4.86.67	5.18 ¹ / ₄	95 ¹ / ₄	40 ¹ / ₁₆

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	9 Sept. 1922	16 Sept. 1922	18/23 Sept. '22 Laagste	23 Sept. 1922 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97 ¹⁵ / ₃₂	97 ¹⁵ / ₃₂	97 ⁷ / ₁₆	97 ¹⁵ / ₃₂
*B. Aires ¹⁾ ..	d. p. \$	44 ¹ / ₄	43 ²⁹ / ₃₂	43	44
Calcutta	Sh. p. rup.	1/3 ²¹ / ₃₂	1/3 ¹⁷ / ₃₂	1/3 ¹ / ₂	1/3 ⁹ / ₁₆
Hongkong ..	id. p. \$	2/7	2/6 ⁷ / ₈	2/6 ³ / ₈	2/7 ¹ / ₈
Lissabon	d. per Mil.	2 ³ / ₄	2 ⁹ / ₁₆	2 ³ / ₈	2 ⁵ / ₈
Madrid	Peset. p. £	28.80 ¹ / ₂	29.21 ¹ / ₂	28.84	29.25
*Montevideo ¹	d. per \$	42 ³ / ₄	42	41	42
Montreal....	\$ per £	4.46 ¹ / ₈	4.43 ³ / ₈	4.41	4.43 ¹ / ₂
*R.d.Janeiro.	d. per Mil.	7 ¹ / ₄ ²⁾	6 ³ / ₄	6 ¹ / ₈	6 ³ / ₄
Rome ..	Lires p. £	102 ¹ / ₂	105 ⁶ / ₁₆	104 ¹ / ₂	106 ¹ / ₄
Shanghai....	Sh. p. tael	3/5 ³ / ₄	3/5 ³ / ₄	3/5	3/5 ¹ / ₂
Singapore ..	id. p. \$	2/3 ¹⁸ / ₃₂	2/3 ²⁹ / ₃₂	2/3 ²⁷ / ₃₂	2/4 ¹ / ₈
*Valparaiso..	peso p. £	31.50	32.40	32.10	32.20
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/2	2/2 ⁵ / ₁₆	2/2	2/2 ¹ / ₄

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.
2) Noteering van 7 September. 3) Idem van 22 September.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen	te New York
23 Sept. 1922	35 ³ / ₈
16 „ 1922	35 ³ / ₈
9 „ 1922	35 ¹ / ₈
24 Sept. 1921	41 ¹ / ₂
25 Sept. 1920	59 ¹ / ₂
20 Juli 1914	24 ¹⁵ / ₁₆
	69 ¹ / ₂
	69 ³ / ₄
	69 ¹ / ₂
	68 ⁵ / ₈
	93
	54 ¹ / ₈

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 25 September 1922.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 84.922.103,88 ¹ / ₂ B.-bk. „ 38.060.367,33 Ag.sch. „ 59.375.705,80 ¹ / ₂	f 182.358.177,02
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 64.535.654,—	—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	—	64.535.654,—
Beleeningen	H.-bk. f 29.920.637,70 incl. vrsch. B.-bk. „ 7.588.184,41 ¹ / ₂ in rek.-crt. Ag.sch. „ 67.927.448,80	f 105.436.274,91 ¹ / ₂
Op Effecten	f 90.553.700,41 ¹ / ₂	
Op Goederen en Spec.	f 14.882.574,50	105.436.274,90 ¹ / ₂
Voorschotten a. h. Rijk	„ 13.851.713,56	
Munt en Muntmateriaal	Munt, Goud f 56.239.005,— Muntmat., Goud „ 537.620.135,64	f 593.859.140,64
Munt, Zilver, enz.	„ 9.032.566,04 ¹ / ₂	
Muntmat., Zilver	—	602.891.706,68 ¹ / ₂
Effecten	Bel. v. h. Res.fonds. f 5.645.200,17 ¹ / ₂ id. van 1/6 v. h. kapit. „ 3.978.200,12 ¹ / ₂	9.623.400,30
Geb. en Meub. der Bank	„ 4.522.000,—	
Diverse rekeningen	„ 35.105.413,23 ¹ / ₂	f 1.018.324.339,71 ¹ / ₂
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	„ 5.660.599,75	
Bijzondere reserve	„ 1.675.581,33	
Bankbiljetten in omloop	„ 959.638.065,—	
Bankassignatiën in omloop	„ 481.274,65	
Rek.-Cour. } Het Rijk f saldo's: } Anderen „ 22.116.559,56 ¹ / ₂		22.116.559,56 ¹ / ₂
Diverse rekeningen	„ 8.752.259,42	f 1.018.324.339,71 ¹ / ₂

NED. BANK 25 Sept. 1922 (vervolg).

Beschikbaar metaalsaldo	f 405.727.000,75
Op de basis van 1/2 metaaldekking	„ 207.279.820,91
Minder bedragen aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is...	2.028.635.003,75
Verschillen m. d. vorig. weekat.: Meer	
Minder	
Disconto's	630.990,26
Buitenlandsche wissels	7.938.178,—
Beleeningen	4.813.407,56 ¹ / ₂
Goud	12.095.811,37
Zilver	130.684,14 ¹ / ₂
Bankbiljetten	7.306.080,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	133.841,04

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischbare schulden
25 Sept. 1922	593.859	9.033	959.638	22.598
18 „ 1922	605.955	8.902	966.944	23.452
11 „ 1922	605.955	8.778	976.246	25.293
4 „ 1922	605.955	8.762	984.909	26.126
28 Aug. 1922	605.955	8.888	960.385	33.429
26 Sept. 1921	605.969	10.327	996.095	33.945
27 Sept. 1920	636.348	17.732	1.030.310	69.473
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hieraan Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dek-kings-percentage
25 Sept. 1922	182.358	39.000	105.436	405.727	61
18 „ 1922	181.727	36.000	110.250	416.037	62
11 „ 1922	187.019	39.000	108.622	413.684	60
4 „ 1922	178.247	30.000	124.839	411.769	60
28 Aug. 1922	182.101	34.000	99.848	415.340	62
26 Sept. 1921	236.348	78.500	128.458	409.547	60
27 Sept. 1920	101.917	—	313.942	433.327	59
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	75

1) Op de basis van 2/5 metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	18 Sept. 1922	25 Sept. 1922
Aan schatkistpromessen..	f 406.870.000,—	f 214.159.000,—
waarv. direct bij Ned. Bk.	„ 36.000.000,—	„ 39.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 214.171.000,—	„ 407.870.000,—
Aan zilverbons	„ 29.441.868,—	„ 28.510.166,—
Onder de vlottende schuld is begrepen:		
Voorsch. aan de Koloniën	„ 287.646.000,—	„ 289.573.000,—
Voorschot aan Gemeenten	„ 31 Juli	„ 31 Augustus
voor door Rijk voor hen	„ 49.737.202,—	„ 86.936.544,—
te heffen Ink. belasting)		
Tegood v. d. Postch. & G. dst	18 Sept. „ 54.778.560,—	25 Sept. „ 54.942.546,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
16 Spt. 1922	202.500		270.500	105.500	127.300
9 „ 1922	204.000		270.000	105.000	129.000
2 „ 1922	204.500		266.500	109.500	129.300
19 Aug. 1922	146.354	52.879	272.122	97.140	126.011
12 „ 1922	144.375	52.753	275.559	95.879	123.475
5 „ 1922	146.830	52.623	268.506	91.329	128.160
17 Spt. 1921	192.676	21.173	303.999	135.068	126.464
18 Spt. 1920	210.146	7.384	358.901	213.566	113.173
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Dis- conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Belee- ningen	Voor- schotten aan het Gov.nem.	Dioerse reken-ingen 1)	Dek- kings-percentage
16 Spt. 1922		184.000		38.500 ³⁾	***	54
9 „ 1922		182.500		38.300 ³⁾	***	54
2 „ 1922		181.500		37.100 ³⁾	***	54
19 Aug. 1922	34.006	31.425	104.374	—	23.903	54
12 „ 1922	33.415	30.708	112.810	—	21.437	53
5 „ 1922	33.566	29.046	105.728	—	18.065	55
17 Spt. 1921	35.042	19.257	118.308	41.559	19.091	48
18 Spt. 1920	29.391	35.150	143.779	123.098	22.170	39
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

1) Sluippost activa. 2) Basis 2/5 metaaldekking. 3) Creditsaldo.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Metaal	Circulatie	Ander opschb. schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
5 Aug. 1922 ...	1.312	1.951	844	1.198	444
29 Juli 1922 ...	1.341	2.038	761	1.217	421
22 " 1922 ...	1.376	2.082	708	1.153	449
15 " 1922 ...	1.389	2.062	827	1.138	364
8 " 1922 ...	1.407	2.156	764	1.144	1.111
1 " 1922 ...	1.543	2.014	764	1.052	1.164
6 Aug. 1921 ...	1.125	2.124	1.129	2.004	165
7 Aug. 1920 ...	1.077	2.272	901	1.774	261
25 Juli 1914 ...	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.**BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.****BANK VAN ENGELAND.**

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
20 Sept. 1922	127.427	121.491	289.756	27.000	246.918
13 " 1922	127.421	122.065	291.585	27.000	249.007
6 " 1922	127.413	122.880	293.088	27.000	250.437
30 Aug. 1922	127.411	123.919	293.311	27.000	250.763
23 " 1922	127.417	123.454	295.130	27.000	252.728
16 " 1922	127.408	124.361	298.927	27.000	256.745
21 Sept. 1921	128.417	124.406	315.912	28.500	278.968
22 Sept. 1920	123.065	125.486	353.038	28.500	321.925
22 Juli 1914 ¹⁾	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. 1)
20 Sept. '22	44.548	73.594	15.786	108.535	24.386	19,61
13 " '22	46.753	71.466	10.405	113.436	23.809	19,22
6 " '22	43.448	76.790	13.585	111.450	22.983	18,37
30 Aug. '22	44.358	76.121	26.227	98.096	21.942	17,64
23 " '22	43.853	75.763	18.458	105.490	22.414	18,08
16 " '22	42.629	79.618	14.169	111.588	21.596	17,17
21 Sept. '21	39.670	85.120	13.960	115.204	22.461	17,39
22 Sept. '20	35.518	88.723	16.708	105.448	16.029	13,12
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 ³ / ₈

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.**DUITSCHER RIJKS BANK.**

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassen-scheine	Circulatie	Dek-kings-perc. 1)
15 Sept. '22	1.031.726	1.004.860	27.801.686	271.597.757	10
7 " '22	1.027.943	1.004.861	23.875.562	252.373.738	10
31 Aug. '22	1.027.515	1.004.859	23.239.947	238.147.160	10
23 " '22	1.025.921	1.004.861	20.503.192	215.163.262	10
14 " '22	1.026.623	1.004.858	16.598.678	205.275.372	8
7 " '22	1.025.949	1.004.859	13.339.704	198.463.679	7
15 Sept. '21	1.040.356	1.023.707	2.505.156	81.469.690	4
15 Sept. '20	1.098.211	1.091.664	18.840.145	58.927.894	34
23 Juli '14	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
15 Sept. 1922	309.140.280	67.409.768	41.710.800	27.790.900
7 " 1922	279.026.881	50.576.422	37.668.400	23.226.500
31 Aug. 1922	271.470.114	56.124.454	36.729.200	23.226.500
23 " 1922	271.470.114	56.124.454	36.729.200	20.489.200
14 " 1922	241.210.577	47.804.913	33.103.100	16.583.400
7 " 1922	230.704.072	44.056.158	29.224.800	13.325.100
15 Sept. 1921	88.075.788	14.314.155	10.262.400	2.420.200
15 Sept. 1920	49.919.815	17.206.870	32.046.800	18.803.300
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. a/d. Staat
21 Spt. '22	5.532.434	1.948.367	286.761	575.786	24.100.000
14 " '22	5.532.223	1.948.367	286.404	576.249	23.900.000
7 " '22	5.532.002	1.948.367	285.991	576.671	23.900.000
31 Aug. '22	5.531.528	1.948.367	285.824	576.672	23.300.000
22 Spt. '21	5.522.913	1.948.367	277.153	622.150	24.900.000
23 Spt. '20	5.489.579	1.956.895	261.057	613.311	26.600.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Belee-ning	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Parti-culieren	Rek. Crt. Staat
	1.789.639	32.815	2.128.402	36.585.364	2.159.112	40.787
1.887.327	33.195	2.120.574	36.607.125	2.130.115	22.137	
1.816.174	34.770	2.155.999	36.959.101	2.045.972	23.279	
2.189.283	34.255	2.075.138	36.384.980	2.119.940	50.020	
2.292.533	69.479	2.197.484	36.920.973	2.389.549	26.948	
1.964.641	483.219	1.982.900	38.689.733	3.825.114	59.385	
1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldt	Beleen. van buitenl. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. partic.
21 Spt. '22	332.778	84.653	480.000	603.638	6.483.141	368.024
14 " '22	330.994	84.653	480.000	606.562	6.501.105	361.446
7 " '22	329.200	84.653	480.000	603.439	6.490.324	301.585
31 Aug. '22	330.179	84.653	480.000	620.446	6.527.662	283.286
22 Spt. '21	325.355	84.653	480.000	646.523	6.132.502	434.054
23 Spt. '20	358.155	84.653	480.000	687.976	5.637.866	1.254.030

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.**FEDERAL RESERVE BANKS.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circula-tie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
30 Aug. '22	3.063.414	2.235.243	—	132.474	2.153.181
23 " '22	3.061.762	2.240.736	—	130.902	2.146.674
16 " '22	3.066.434	2.285.486	—	131.424	2.142.303
9 " '22	3.071.643	2.275.919	—	130.534	2.147.223
31 Aug. '21	2.641.061	1.799.086	—	146.859	2.481.466
3 Sept. '20	1.962.310	1.275.278	111.455	155.647	3.243.270

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. 1)	Algem. Dek-kings-perc. 2)
30 Aug. '22	576.074	1.881.686	106.086	75,9	79,2
23 " '22	556.415	1.851.851	106.041	76,6	79,8
16 " '22	532.085	1.846.965	105.983	76,9	80,2
9 " '22	528.964	1.835.803	105.730	78,9	80,4
31 Aug. '21	1.527.255	1.690.754	103.050	63,3	66,8
3 Sept. '20	3.058.428	2.490.035	97.133	37,9	40,9

¹⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ²⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.**PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
23 Aug. '22	791	10.766.039	1.356.998	14.706.370	3.588.105
16 " '22	792	10.808.768	1.360.173	14.777.727	3.587.578
9 " '22	794	10.793.238	1.351.778	14.748.191	3.569.485
2 " '22	794	10.804.278	1.404.066	14.837.348	3.506.542
24 Aug. '21	812	11.497.977	1.210.452	12.995.523	2.904.760
27 Aug. '20	820	16.930.987	1.372.075	14.130.071	2.745.231

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 25 September 1922.

De politieke toestand van de jongste dagen heeft een overwegenden invloed op vrijwel alle beurzen van het Continent uitgeoefend. Nog is niet ten volle bekend, hoe de groote staten van West-Europa het in alle finesses eens zullen worden met betrekking tot de Turksche aanspraken in het Nabije Oosten, doch wel mag thans reeds als vaststaand worden aangenomen, dat tusschen Frankrijk en Engeland een zekere mate van overeenstemming is bereikt. Dit heeft een groote ontspanning op de internationale markten te voorschijn geroepen; tevoren had men rekening gehouden met de mogelijkheid, zoodat niet van een nieuwen oorlog, dan toch van diepgaande conflicten. Zelfs de Beurs van Berlijn heeft van de algemeen betere opvattingen kunnen profiteren, hoewel nog absoluut niet vast staat, welke concessies van Engelsche zijde ten opzichte van de Fransche aanspraken zijn gedaan. Erkend moet dan ook worden, dat de Duitsche markten zich waarlijk niet in een roes hebben laten medeslepen; de variaties bleven voor Duitsche begrippen binnen vrij enge grenzen beperkt. Hiertoe heeft, behalve de hiervoren genoemde onzekerheid, ook medegewerkt het feit van de steeds sterker wordende stroefheid van de geldmarkt. De Reichsbank heeft getracht de crediet-aanvragen eenigszins te beperken door den disconto-voet te verhoogen van 7 tot 8 pCt.; het is echter de vraag, of hiermede veel zal worden bereikt. Eenig inzicht in de snel veranderde en nog steeds zich wijzigende verhoudingen op de Duitsche geldmarkt verkrijgt men wel, als men bedenkt, dat de disconto-rente gedurende 7½ jaar onveranderd is gebleven en dat daarna sinds 28 Juli jl. de verhoogingen zijn begonnen. Eerst, op dien datum van 5 op 6 pCt., daarna, op 28 Augustus, van 6 tot 7 pCt. en thans, op 21 September, van 7 tot 8 pCt. Het ziet er intusschen niet naar uit, of van deze opschroeving der rente-berekeningen veel effect zal uitgaan. Men is allerwegen gaarne bereid, nog veel hoogere rente te vergoeden, mits men slechts de benodigde credieten zou kunnen verkrijgen. Doch hieraan hapert het juist. De Reichsbank is bovendien doende de bankbiljettencirculatie zoo veel mogelijk te beperken, zoodat, ondanks de geweldige toename van den biljetten-aanmaak, het totaal van den aanwas nog steeds blijft onder het benodigde in verband met de algemeene prijsstijging. Op deze wijze wordt naast de kapitaalschaarschte, een geldschaarschte in het leven geroepen, die wellicht nog funester gevolgen met zich kan voeren, dan de ongebreidelde uitzetting van den biljetten-omloop.

Behalve deze remmende factor was er nog eene, die niet minder zwaar woog. De onderhandelingen tusschen den president van de Reichsbank, den heer Havenstein, met de directie van de Bank of England, zijn tot een einde gekomen, doch bleven tot op dit moment in een uiterst geheimzinnig waas gehuld. Men brengt de jongste discontopolitiek met de gevoerde besprekingen in verband, doch vrees, juist doordat men met de finesses niet op de hoogte is, allerlei drukkende gevolgen voor de Duitsche financieele verhoudingen.

Een en ander heeft de oorzaak gevormd, dat de beurs te Berlijn en ook de andere Duitsche beursplaatsen, weliswaar een vast, doch niet al te levendig aanzien hebben gehad. De stand der buitenlandsche valuta's is slechts weinig veranderd; nu het Belgisch-Duitsche accoord tot stand is gekomen en laatstgenoemd land mitsdien voorloopig geen al te groote betalingen heeft te doen, is de markt een nieuw stadium van stabiliteit ingetreden.

Te Londen hebben de Grieksch-Turksche conflicten gedurende de gansche week een extra-zwaren druk op de beurs uitgeoefend. Wel was men er zich van tevoren reeds van bewust, dat het niet tot een werkelijke breuk met Frankrijk zou komen, doch men vreesde voor de mate van concessies, die gedaan zouden moeten worden. En te zwaarder golden de Turksche eischen, omdat die tot op zekere hoogte gesteund worden, zij het voorloopig slechts in moreelen zin, door de Russische Sovjets, met welke juist Engeland in den laatsten tijd vreedzame en goede relaties onderhoudt. De ontspanning voor de Londensche beurs heeft dan ook niet kunnen intreden vóór den allerlaatsten dag van de berichtperiode en zij is zelfs toen nog niet al te ruim geweest. Aarzelend heeft de City zich aangepast aan de overtuiging, dat ook het Britsche rijk, ten gevolge van de plotseling gewijzigde Oost-Europeesche situatie, weer een tijdperk van onderhandelen is ingetreden, waarbij voortuit niet te voorspellen valt, welke zijde met de grootste voordeelen zal kunnen vertrekken. Alleen aandelen Royal Dutch konden door alles heen hun vasten grondtoon behouden; de mogelijkheid van internationalen handel in dit

fonds heeft het onaantastbaar gemaakt voor de moeilijkheden van één speciaal land.

De markt te Parijs heeft over het algemeen een gansch ander aspect te aanschouwen gegeven. Ook hier was het natuurlijk de buitenlandsche politiek, die den toon heeft aangegeven. Doch hier was de Grieksch-Turksche oorlog een ongezochte steun voor een ook eventueel verder aan te nemen starre houding ten opzichte van Duitschland. In het vorig overzicht te dezer plaatse is reeds gewezen op het verband tusschen de politiek ten aanzien van het Nabije Oosten en ten opzichte van Duitschland; vermoedelijk zal de tot nu toe gevolgde Fransche handelwijze tegenover laatstgenoemd land geen wijziging van betekenis ondergaan. Eenigszins verzacht is de houding in den loop der jaren wel geworden; de onderhandelingen betreffende den wederopbouw van de verwoeste gebieden, die ten slotte tot de overeenkomst Stines-de Lubersac hebben geleid, hebben de verstandhouding wel iets verbeterd. Doch desondanks bestaat er in Frankrijk nog steeds een sterke strooming ten gunste van een onverzettelijke politiek ten opzichte van Duitschland en iedere stimulans, die deze politiek verkrijgt, door welke oorzaak dan ook, wordt op de beurs door een opgewekte houding weerspiegeld.

Bovendien was er nog een stimulerende factor; geruchten circuleerden omtrent een handelsovereenkomst tusschen Rusland en Frankrijk. Deze geruchten hadden weliswaar in de eerste plaats een gunstigen invloed op Russische waarden, doch affecteerden toch tevens de gansche markt. Tot op dit oogenblik echter zijn de geruchten niet bevestigd.

De Amerikaanse markt heeft een geringe reactie te aanschouwen gegeven. Een bijzondere reden heeft hiervoor niet bestaan. Integendeel was er alle aanleiding tot een meer optimistische houding, nu de arbeidsconflicten voorloopig voor het grootste gedeelte zijn geregeld, de uitkeering aan oud-strijders voorloopig van het Regeringsprogramma is verdwenen, etc. Doch de reactie was ook niet van ernstigen aard en kan eerder worden opgevat als een natuurlijke teruggang op de opgewekte houding van de laatste weken.

Te onzent heeft de beleggingsmarkt een vrij scherpe inzinking te aanschouwen gegeven. De oorzaak hiervan moet worden gezocht in de omstandigheid, dat de vraag, voortkomende uit de herbelegging van uit verkoopen van diverse 7 pCt. Obligatie-soorten vrijgekomen gelden, een einde heeft genomen. Het koerspeil van die 7 pCt. obligaties, die voor aflossing of conversie in aanmerking komen, is thans zoover teruggelopen, dat realisatie geen grooter voordeel geeft dan het afwachten van de aflossing en dienengevolge is aan den stroom van verkoopen een einde gekomen. Het sterkst leden, van binnenlandsche staatsfondsen, die soorten, die tevoren het meest van de stijging hadden geprofiteerd, t.w. de 3 pCt. en 2½ pCt. soorten.

Buitenlandsche staatspapieren trokken geen aandacht.

		18 Sept.	22 Sept.	25 Sept.	Rijzing of daling.
5	% Ned. W. Sch. 1918	89 ⁷ / ₈	89 ¹ / ₂	89 ⁵ / ₁₆	— ⁹ / ₁₆
4 ¹ / ₂	% " " " 1916	88 ³ / ₄	88 ⁹ / ₁₆	88 ¹ / ₂	— ¹ / ₄
4	% " " " 1916	81 ¹⁵ / ₁₆	81 ¹⁵ / ₁₆	81 ⁹ / ₁₆	— ³ / ₈
3 ¹ / ₂	% " " "	75	—	73 ¹ / ₄	— ¹ / ₂
3	% " " "	65 ⁵ / ₈	—	63 ¹ / ₂	— ² / ₈
2 ¹ / ₂	% Cert. N. W. S.	57 ¹ / ₂	55 ³ / ₈	55 ³ / ₈	— ² / ₈
5	% Oost-Indië 1915	92	92 ¹ / ₈	92 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
6	% " " 1919	96 ¹⁵ / ₁₆	95 ¹⁵ / ₁₆	95	— ¹ / ₁₆
4	% Oostenr. Kronenrente	2 ³ / ₄	—	—	—
5	% Rusland 1906	4 ⁷ / ₈	4 ⁹ / ₁₆	4 ³ / ₈	— ¹ / ₈
4	% Rusl. bij Hope & Co.	6 ¹ / ₄	6 ¹ / ₄	6 ¹ / ₁₆	— ³ / ₁₆
4 ¹ / ₂	% China Goud 1898 ..	75 ¹ / ₈	73 ¹ / ₈	73 ¹ / ₈	— 2
4	% Japan 1899	66 ¹ / ₄	—	—	—
4	% Argentinië Buitenl..	69 ¹ / ₂	—	—	—
5	% Brazilië 1895	57	—	—	—
7	% Staatspoor	101	100 ⁹ / ₁₆	100 ³ / ₄	— ¹ / ₄
7	% Amsterdam	100 ³ / ₈	100 ⁵ / ₁₆	100 ⁵ / ₁₆	— ¹ / ₁₆

De overige afdelingen aan onze beurs hebben vrijwel alle een verbetering van het koerspeil te aanschouwen gegeven, hoewel de omzetten nog steeds binnen uitermate enge grenzen beperkt bleven. Doch zóó schaarsch is het materiaal in de meeste afdelingen, d.w.z. zoo weinig is men over het algemeen geneigd tot verkoop op de thans geldende lage koersen, dat de vraag naar een betrekkelijk gering bedrag in een bepaald fonds reeds voldoende is, om vrij groote koersverschillen in het leven te roepen. Een sterk voorbeeld hiervan heeft de *scheepvaartmarkt* gegeven. Geruchten, dat het Transatlantisch vervoer gedurende den afgelopen zomer zeer groot is geweest, hebben de aandacht gevestigd op aandelen Holland—Amerika Lijn, die dan ook vrij aardig konden verbeteren en die de gansche afdeling hebben medegesleept.

	18 Sept.	22 Sept.	25 Sept.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	108	110 ⁷ / ₈	114 ¹ / ₂	+ 6 ¹ / ₂
" " "gem.eig.	93 ¹ / ₂	95 ³ / ₄	99 ¹ / ₂	+ 6
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij...	35	—	—	—
Hollandsche Stoomboot-Mij.	18 ¹ / ₂	16 ¹ / ₂	16 ³ / ₄	- 1 ³ / ₄
Java-China-Japan-Lijn ...	65	67	72	+ 7
Kon. Hollandsche Lloyd ...	10 ³ / ₈	11 ³ / ₄	13 ³ / ₁₆	+ 2 ¹³ / ₁₆
Kon. Ned. Stoomv.-Mij....	44	—	51 ¹ / ₈	+ 7 ¹ / ₈
Koninkl.-Paketaart Mij....	77	77 ¹ / ₂	80	+ 3
Maatschappij Zeevaart ...	51	52	54 ³ / ₄	- 3 ³ / ₄
Nederl. Scheepvaart-Unie..	84 ³ / ₄	85 ¹ / ₂	87 ¹ / ₄	+ 2 ¹ / ₂
Nievelt Goudriaan	104	104 ¹ / ₂	106	+ 2
Rotterdamse Lloyd.....	114	113 ³ / ₄	115 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₂
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	57 ¹ / ₂	56 ³ / ₄	58	+ 1 ¹ / ₂
" " „Nederland” ..	116 ¹ / ₂	116 ¹ / ₄	120 ¹ / ₄	+ 3 ³ / ₄
" " „Noordzee” ...	30	—	29 ¹ / ₄	- 1 ¹ / ₄
" " „Oostzee”.....	55	53 ³ / ₈	58	+ 3

Voorts ontstond groote belangstelling voor *binnenlandse industrieele waarden*. De orders verkregen door Werkspoor, Nederlandsche Scheepsbouw Maatschappij, enz. hebben het vertrouwen in de Nederlandsche industrie opnieuw opgewekt. Hierbij kwam, dat ook Jurgens-waarden een zeer krachtige belangstelling tot zich konden trekken, nu langzamerhand in ruimeren kring bekend wordt, dat de marken-variëaties in bijna geen enkel geval een grooten nadeeligen invloed op het concern hebben geëffend. Vooral de preferente soorten konden hun niveau aanmerkelijk doen stijgen.

Ook *petroleumwaarden* bleven gezocht, in de eerste plaats wel aandeelen Koninklijke Petroleum, in verband met de gunstige houding op de buitenlandsche beurzen en de verhooging van de prijzen van het ruwe product. Roemeense soorten bleven eenigermate ten achter, wijl de Roemeense regeering vermoedelijk de uitvoerbelasting op petroleum zal gaan verhoogen, aldus de opvoering der maximum-prijzen illusoir makend.

Rubberwaarden bleven vrij sterk in trek; de besprekingen in Engeland ten aanzien van een vrijwillige of gedwongen beperking van de productie hebben hier te lande een optimistische stemming voor de Nederlandsch-Indische soorten in het leven geroepen.

De *tabaks- en suikermarkten* bleven vrijwel onveranderd.

	18 Sept.	22 Sept.	25 Sept.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	124	125	125 ¹ / ₄	+ 1 ¹ / ₄
Koloniale Bank	117 ³ / ₈	117 ¹ / ₄	117 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₈
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	123 ¹ / ₈	123 ¹ / ₄	124 ¹ / ₈	+ 1 ¹ / ₈
Rotterd. Bankvereeniging..	87 ³ / ₄	87	—	- 3 ³ / ₄
Amst. Superfosfaatfabriek .	38	37 ¹ / ₂	38 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₂
Van Berkel's Patent	31 ¹ / ₂	31 ¹ / ₄	31 ¹ / ₂	—
Insulindoliefabriek	1 ³ / ₄	—	1 ¹³ / ₁₆	+ 1 ¹ / ₁₆
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand	49	58	60 ³ / ₄	+ 11 ³ / ₄
Hollandia Melkproducten ..	138	—	—	—
Philips' Gloeilampenfabriek	243	249 ¹ / ₄	249 ³ / ₄	+ 6 ³ / ₄
R. S. Stokvis & Zonen ...	578	—	—	—
Vereenigde Blikfabrieken ..	82	82 ¹ / ₂	85	+ 3
Compania Mercantil Argent.	29	—	31 ¹ / ₈	+ 2 ¹ / ₈
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	144 ¹ / ₄	143 ⁷ / ₈	145 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₄
Handelsver. Amsterdam ...	333 ¹ / ₄	333 ⁵ / ₈	337 ⁵ / ₈	+ 4 ³ / ₈
Holl. Transatl. Handelsver.	18	6 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	- 11 ¹ / ₂
Linde Teves & Stokvis	68	68	69 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₂
Van Nierop & Co's Handel-Mij.	—	—	—	—
Tels & Co.'s Handel-Mij....	8 ¹ / ₂	8	8 ¹ / ₂	—
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	128 ⁵ / ₈	127 ¹ / ₂	130	+ 1 ³ / ₈
Kon. Petroleum-Mij.	452 ¹ / ₂	453 ³ / ₄	460 ¹ / ₈	+ 7 ⁵ / ₈
Orion Petroleum-Mij.	—	—	—	—
Afgest. Aand.	38 ¹ / ₂	37	37 ¹ / ₂	- 1
Steaua Romana Petroleum	—	—	—	—
Mij. .. Afgest. Aand.	37	34 ⁷ / ₈	—	- 2 ¹ / ₈
Amsterdam-Rubber-Mij. ..	72 ¹ / ₂	76 ³ / ₄	77 ¹ / ₄	+ 4 ³ / ₄
Nederl.-Rubber-Mij.	42 ¹ / ₂	45	45 ³ / ₄	+ 3 ¹ / ₄
Oost-Java-Rubber-Mij.	124	127 ¹ / ₂	129	+ 5
Deli-Batavia.....	239	—	239 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₂
Deli-Maatschappij	184 ³ / ₄	184 ¹ / ₂	184	- 3 ³ / ₄
Senembah-Maatschappij....	269 ¹ / ₂	265	269 ¹ / ₂	—

De *Amerikaansche afdeling* reageerde eenigszins in aansluiting aan Wallstreet.

	18 Sept.	22 Sept.	25 Sept.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry ..	180 ¹ / ₈	—	—	—
Anaconda Copper	112 ¹⁵ / ₁₆	110 ¹ / ₂	109 ⁵ / ₁₆	- 3 ⁵ / ₈
Un. States Steel Corp.	111 ⁷ / ₁₆	109	108 ⁷ / ₈	- 2 ⁹ / ₁₆
Atchison Topeka.....	111	111	—	—
Southern Pacific.....	101 ⁷ / ₁₆	100 ¹ / ₄	100 ⁵ / ₁₆	- 1 ¹ / ₂
Union Pacific	162 ¹ / ₂	—	—	—
Int. Merc. Marine orig. Com.	15 ⁷ / ₁₆	14 ⁹ / ₁₆	15 ⁵ / ₁₆	- 1 ¹ / ₈
" " " " prefs.	59 ³ / ₄	—	60 ⁵ / ₈	+ 7 ¹ / ₈

De *geldmarkt* is iets stroever geworden; *prolongatie-rente* bewoog zich doorgaans om de 3 pCt. De „miljoenen-nota” van onzen Minister van Financiën heeft geen al te grooten indruk gemaakt.

GOEDERENHANDEL. GRANEN.

De kans op oorlog met Turkije heeft aanvankelijk in sterke mate de graanmarkt van Chicago, en daardoor die van de geheele wereld beheerscht. Septembertarwe te Chicago, die op 14 September nog 98% d.c. noteerde, liep op 22 September op tot \$1.09. Sedertdien is waarschijnlijk door de politieke ontspanning ook een ontspanning op de graanmarkt ingetreden en is de genoemde Septembertermijn wederom tot \$1.05 teruggelopen. Winnipeg volgde in hoofdzaak dezelfde bewegingen als Chicago. Deze belangrijke westelijke Canadeesche graanmarkt wordt dit jaar met misschien nog meer aandacht gevolgd dan gewoonlijk, waar nu voor het eerst de oogstraming aanduidt, dat Canada een belangrijk grooter exportsurplus aan tarwe heeft dan de Vereenigde Staten. Hiertegenover staat een belangrijk tekort in Europa, vergeleken met den vorigen oogst, zoodat dus, indien de consumptie in Europa niet vermindert, aanzienlijk meer zou moeten geïmporteerd worden. Waar de vooruitzichten, zoowel in Argentinië als in Australië gunstig blijven, zou, zelfs indien in Europa de consumptie normaal was, de totale wereldproductie voldoende zijn. Waar men in Europa in verband met den slechten financieelen toestand op een belangrijke inkrimping der consumptie moet rekenen, is het volgend najaar de beschikbare hoeveelheid tarwe bepaald overvloedig.

De minder goede oogstberichten uit Europa worden ook deze week bevestigd. Het weer is nog steeds niet gunstig geworden en niet alleen de kwaliteit maar ook de opbrengst valt in verschillende landen tegen. Onder die landen noemen wij in de eerste plaats Duitsland, doch het behoeft geen betoog, dat in verband met den wisselkoers dit land wel gedwongen zal zijn de consumptie van tarwe aanzienlijk te beperken. Wij schreven reeds herhaaldelijk over de maatregelen, die Frankrijk genomen heeft, waardoor dit land niettegenstaande de aanzienlijk kleinere oogst dan verleden jaar, met slechts een kleine hoeveelheid ingevoerde tarwe het seizoen hoopt door te komen. Terwijl de slechte oogstresultaten in Noord-Europa voornamelijk te wijten zijn aan de vele regens in den nazomer, zijn het in Zuid-Europa juist de hitte en droogte geweest, die de oogstvooruitzichten hebben doen verminderen. De laatste weken heeft Italië zeer groote hoeveelheden tarwe tot zich getrokken, terwijl ook een enkele lading door Griekenland werd opgenomen. Ook in Engeland bestond voortdurend goede kooplust, vooral ook daar in verband met geringen aanvoer aan de kusthavens in Noord-Amerika ten gevolge van de stakingen, bepaalde soorten tarwe voor spoedige verlading slechts weinig werden aangeboden. De fluctuaties van rogge waren vrijwel dezelfde als die van tarwe. Ook in dit artikel kwamen regelmatig zaken tot stand, daar een groot gedeelte van de Europeesche rogge van onvoldoende kwaliteit is voor bakrogge. Maïs was bijna voortdurend vast gestemd, vooral voor den ouden oogst in Noord-Amerika. De aanvoeren evenwel zijn van tamelijk grooten omvang, en dientengevolge is de Septembertermijn de laatste 2 dagen aanzienlijk gedaald, ook de nieuwe oogstpositie liep eenigszins terug, doch December sluit op 25 September toch nog op 58% tegen 57% een week geleden. Ook in dit artikel werd de handel zeer bemoeilijkt door geringe voorraden aan de zeehavens. Voor La Platamaïs werd de stemming eenigszins weifelend. Waar het weer gunstig bleef, spreekt het vanzelf, dat het aanbod geleidelijk toenam, en nadat de prijs aanvankelijk vrijwel bleef hangen, onderging de markt te Buenos-Aires op 25 September plotseling een niet onaanzienlijke daling. Voor spoedig aankomende La Platamaïs bleef in Europa nog goede vraag, ofschoon ook hiervoor de prijzen iets terugliepen. Gerst bleef vast gestemd, vooral voor de betere kwaliteiten is goede vraag, in verband met de slechte kwaliteit der Europeesche gerst. Er kwamen regelmatig zaken tot stand. Ook haver bleef voortdurend vast. De noteeringen te Chicago gingen voortdurend op en zelfs op 25 September na de plotselinge daling van bijna alle graansoorten is de havernoteering onveranderd gebleven. Sedert 1 September is de haverprijs te Chicago ca. 25 pCt. opgelopen, de Decembertermijn liep in denzelfden tijd nog geen 10 pCt. op. De verscheppingen van lijnzaad van Argentinië waren bijna geheel voor Noord-Amerika bestemd, slechts 1000 tons was voor Europa. Bovendien waren de verscheppingen van Indië zeer klein. De naar Europa stoomende hoeveelheid lijnzaad nam daardoor geleidelijk aan af, en niettegen-

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Agres		
	Tarwe Sept.	Mais Sept.	Haver Sept.	Tarwe Oct.	Mais Oct.	Lijnzaad Oct.
23 Spt. '22	106 ³ / ₄	62 ⁷ / ₈	39 ³ / ₄	11,90	8,30	19,25
16 " '22	101 ⁵ / ₈	62 ¹ / ₄	37 ³ / ₈	11,35	8,—	18,70
23 Spt. '21	125	52 ¹ / ₂	35 ³ / ₈	16,70	8,45	19,10
23 Spt. '20	247	127 ¹ / ₄	54 ⁷ / ₈	20,15 ¹ / ₂	9,45	26,30
23 Spt. '19	223 ¹ / ₂	155	67 ⁷ / ₈	15,55	8,15	24,80
20 Juli '14	82	56 ³ / ₈	36 ¹ / ₂	9,40	5,38	13,70

¹) per Februari

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	25 Sept. 1922	18 Sept. 1922	26 Sept. 1921
Tarwe*	12,70	12,35	17,—
Rogge (No. 2 Western) ¹)	10,25	9,70	15,—
Mais (La Plata)	212,—	215,—	200,—
Gerst (48 lb. malting) .. ²)	202,—	193,—	263,—
Haver (38 lb. white cl.) .. ¹)	10,80	10,25	12,—
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata zaad: ¹)	13,75	13,75	17,75
Lijnzaad (La Plata)	385,—	380,—	410,—

¹) p. 100 K.G. ²) p. 2000 K.G. ³) per 1960 K.G.

*) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	17/23 Sept. 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Ooreenk. tjdoak 1921	17/23 Sept. 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Ooreenk. tjdoak 1921	1922	1921
Tarwe	49.410	862.346	1.114.953	—	30.124	30.461	892.470	1.145.414
Rogge	11.876	206.891	108.222	—	—	325	206.891	108.547
Bekweit	—	9.555	4.801	—	—	576	9.555	5.377
Mais	12.962	734.959	706.503	355	73.790	70.416	808.749	776.919
Gerst	2.643	107.324	185.136	—	3.597	8.037	110.921	193.173
Haver	126	84.798	63.492	—	50	3.345	84.848	66.837
Lijnzaad	11.478	136.150	119.657	4.929	66.793	95.335	202.943	214.992
Lijnkoek	2.115	59.723	84.941	—	1.547	22.432	61.270	107.373
Tarwemeel	1.153	39.721	44.212	—	5.338	2.303	45.059	46.515
Andere meelsoorten	770	8.106	33.967	—	2.615	1.512	10.721	35.479

staande dit is de vraag niet vermeerdert, wat verklaarbaar is uit het feit, dat ook de vraag van Noord-Amerika naar olie heeft opgehouden, ten gevolge van de invoering van het nieuwe tarief van invoerrechten. Ook deze week verminderde de zichtbare voorraad te Buenos-Aires met een hoeveelheid nog iets groter dan de verschepingen, zoodat blijkbaar de oogstbeweging geheel heeft opgehouden. Daar de voorraad nu nog slechts 50.000 tons bedraagt, zal al heel spoedig moeten blijken of er werkelijk nog lijnzaad van eenige beteekenis in het binnenland voorradig is. De lijnzaadmarkt wordt bijna geheel beheerscht door Noord-Amerika. De markt te Duluth was aanvankelijk zeer vast, doch de laatste 2 weken trad een scherpe reactie in, waarschijnlijk door grotere aanvoeren. De oogst in de Vereenigde Staten schijnt overigens niet mee te vallen, en men verwacht vrij algemeen, dat de regeringsschatting te hoog is.

Nederland. Het aanbod van tarwe voor spoedige af-lading was deze week zeer gering. Er kwamen regelmatig zaken tot stand, daar de fabrikanten wel gedwongen waren af en toe bij te koopen. Voor mais verbeterde de vraag en daar de hoeveelheid Mixed mais, onderweg naar Holland, onbeteekenend was, zijn de prijzen regelmatig gestegen. De groote disponibele voorraad is sterk verminderd. Voor La Platamais was de vraag iets kleiner, terwijl de aanvoeren juist iets groter waren. Zoowel rogge, gerst als haver bleven vast gestemd, met regelmatig kleine afdoeningen. Voor lijnzaad was de vraag gering, doch de prijs bleef goed gehandhaafd, wegens gebrek aan aanbod. Op een enkele dag ging iets meer om, doch men verwacht niet, dat de verschepingen van beteekenis zullen toenemen.

SUIKER.

NOTEERINGEN.

Data	Amster- dam per Sept.	Londen			New York 96 p.Ct. Centri- fugals
		Tales Cubes No. 1	White Java f.o.b. per September/October	Amer. Gra- nulated c.f. September	
19 Sept. '22	f22 ³ / ₈	Sh.	Sh.	Sh.	\$ cts.
12 " '22	22 ³ / ₈	56/9	18/9	22/3	4,61
19 Sept. '21	26 ⁷ / ₈	58/3	19/3	23/3	4,95
19 Sept. '20	—	57/6	19/6	24/6	4,86
4 Juli '14	11 ¹³ / ₃₂	116/—	70/—	—	10,76
		18/—	—	—	3,26

In Duitschland bleef het koude weer aanhouden en de beeftwortelvelden hadden hier en daar zelfs te lijden van overstromingen wegens overvloedige regens. Evenwel staat het gewas er nog zoo goed voor, dat een weinig milder weer het suikergehalte aanmerkelijk kan doen verbeteren. F.O. Licht geeft — zonder zich nog aan eene raming te binden — voorloopig de volgende cijfers voor de vermoedelijke opbrengst van den bietoogst in Europa voor 1922/23 in vergelijking met de opbrengst in 1921/22:

	1922/23	1921/22	
Duitschland	1.600.000	1.300.000	tons
Tsjechoslowakije	750.000	653.000	"
Oostenrijk	19.500	16.300	"
Hongarije	50.000	60.800	"
Frankrijk	560.000	305.000	"
België	300.000	290.000	"
Holland	285.000	380.000	"
Denemarken	105.000	146.800	"
Zweden	63.000	235.000	"
Polen	270.000	174.000	"
Italië	260.000	217.500	"
Spanje	170.000	83.000	"
Rusland	220.000	50.000	"
Andere landen	106.000	76.200	"

Totaal in Europa

	1922	1921	1920
Duitschland 1 Aug.	116.250	178.878	133.417
Tsjechoslowakije 1 Aug. ..	41.639	156.174	93.968
Frankrijk 1 Aug.	65.154	36.711	63.678
Holland 1 Aug.	52.743	26.025	27.673
België 1 Sept.	23.268	12.325	19.495
Engeland 1 Sept.	318.368	317.448	403.964
Totaal in Europa ..	617.422	727.561	742.195
V.-St. v. N.-Amer. 31 Aug.	191.332	96.603	125.340
Cuba, alle havens, 9 Sept. .	398.000	1.230.550	306.440
Totaal	1.206.754	2.054.714	1.173.975

3.987.600 tons
terwijl de zichtbare voorraden als volgt werden samenge-
steld:

	1922	1921	1920
Duitschland 1 Aug.	116.250	178.878	133.417
Tsjechoslowakije 1 Aug. ..	41.639	156.174	93.968
Frankrijk 1 Aug.	65.154	36.711	63.678
Holland 1 Aug.	52.743	26.025	27.673
België 1 Sept.	23.268	12.325	19.495
Engeland 1 Sept.	318.368	317.448	403.964
Totaal in Europa ..	617.422	727.561	742.195
V.-St. v. N.-Amer. 31 Aug.	191.332	96.603	125.340
Cuba, alle havens, 9 Sept. .	398.000	1.230.550	306.440
Totaal	1.206.754	2.054.714	1.173.975

Totaal in Europa ..

Totaal 1.206.754 2.054.714 1.173.975

In Engeland reduceerden de raffinauteurs hunne prijzen met 1 sh. voor prompte klontjes en gestampte suiker, terwijl de prijzen voor alle andere soorten en leveringen met 6 d. werden verlaagd.

In Amerika fluctueerden de prijzen nogal sterk en de noteringen waren aan het begin en einde der ver-
slagweek resp. d.c. 4,73/4,77 voor Spot Centrifugals en op de termijnmarkt d.c. 2,99/3,05 voor October; d.c. 3,09/3,19 voor December; d.c. 2,92/3,05 voor Maart en d.c. 3,04/3,17 voor Mei. Den 22en dezer trad de wet in werking, waarbij het invoerrecht voor Cubasuiker met 16 c. per 100 lbs. en voor niet-prefereente suiker met 20 c. verhoogd werd.

De laatste Cuba-statistiek luidt:

	1922	1921	1920
Weekontv. tot 16 Sept. ..	8.000	14.911	7.778
Tot. ontv. 1 Jan.-16 Sept. .	3.721.000	3.200.000	3.496.007
Werkende fabrieken	2	2	3
Weekexport 16 Sept.	41.000	24.067	13.091
Tot. exp. 1 Jan.-16 Sept. .	3.332.000	1.995.000	3.480.858
Tot. voorr. op 16 Sept.	346.000	1.205.328	301.127

Op Java bleef de markt een kalm aanzien behouden en kwamen geen belangrijke afdoeningen tot stand. De export

van Java gedurende Augustus bedroeg 286.750 tons tegen 167.000 tons in 1921. Het rendement van 146 fabrieken op 15 September bedroeg 4 pCt. meer dan op dat tijdstip in 1921.

Hier te lande volgden de prijzen vrijwel geheel de schommelingen der Amerikaansche noteeringen. Aanvankelijk vrij vast geopend, sloot de markt voor September op f 21½ vraag en f 22,— aanbod en voor November/December f 21,— vraag en f 21¼ aanbod. De omzet beliep ongeveer 1500 tons. In spoedig aankomende Javasuiker ging het een en ander om tot f 22,—.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 20 September 1922.

De laatste berichten omtrent den Amerikaanschen katoengroest wijzen niet op een verbetering in de vooruitzichten voor dit seizoen, doch het plukken maakt goeden voortgang en de planters in het Zuiden verkoopen grif op de tegenwoordige prijzen, die voor hen wel winstgevend schijnen te zijn. Een verdere prijsverhoging wordt ook tegengewerkt door het aanbod uit het Zuiden, terwijl ook de politieke vooruitzichten verre van gunstig zijn. De noteeringen in Liverpool zijn niet veel veranderd, niettegenstaande den hoogen dollarkoers en de pessimistische stemming, die gedurende eenige dagen geheerscht heeft, zoodat de daling over de geheele week ongeveer slechts 1/8 d. per lb. bedraagt. Egyptische katoen is onveranderd vast.

Garens in alle soorten zijn moeilijk te verkoopen, hoewel prijzen over het algemeen iets vaster zijn. Fabrikanten koopen slechts voor directe levering, doch plaatsen geen lange contracten, zoodat in dit opzicht de handel wel heel anders is dan vroeger. Over de vermindering van productie is nog geen vast besluit genomen en men hoopt algemeen, dat het mogelijk zal zijn deze nog uit te stellen. Behalve in enkele speciale soorten gaat er slechts zeer weinig om, hoewel er in andere jaren in dezen tijd nogal eenige orders geplaatst worden.

Hoewel de politieke vooruitzichten heel wat beter zijn, heeft de doekmarkt de heele week den nadeeligen invloed ondervonden van de oorlogsberichten, uit Zuid-Oostelijk Europa. Wel zijn er aanvragen aan de markt geweest voor verschillende soorten, speciaal voor prints, waarin gedurende langen tijd niets gedaan werd. Hoewel er dus wel belangstelling schijnt te zijn, zijn de biedingen over het algemeen te laag, zoodat fabrikanten dan ook weinig neiging voelen deze aan te nemen en de zaken, die tot stand komen in den regel verliesgevend zijn. Ofschoon dan ook de politieke en economische omstandigheden niet gunstig schijnen, zijn de verwachtingen omtrent de markt niet slecht en verwacht men wel een verbetering, indien ten minste prijzen van het ruwe materiaal vast blijven en ook de buitenlandse wisselkoersen voorloopig geen groote schommelingen brengen.

13 Sept.	20 Sept.	Oost. koersen.	12 Sept.	19 Sept.
Liverpoolnoteeringen	T.T. op Indië	1/3 1/4	1/3 1/4	
F.G.F. Sakellaridis	17,50 17,50	T.T. op Hongkong	2/6 3/4	2/6 3/4
G.F. No. 1 Ooura	8,95 8,95	T.T. op Shanghai.	3/5 3/4	3/5 3/4

Noteering voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	23 Sept. '22	16 Sept. '22	9 Sept. '22	23 Sept. '21	23 Sept. '20
New York voor Middling ..	21,40 c	21,50 c	22,— c	—,— c	28,50 c
New Orleans voor Middling	20,50 c	21,— c	21,80 c	—,— c	26,50 c
Liverpool voor Fy Middling	—,— d	13,42 d	12,94 d	—,— d	23,10 d
Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens. (In duizendtallen balen)					

	1 Aug. '22 tot 25 Sept. '22	Ooreenkomstige perioden	
		1920—21	1919—20
Ontvangsten Gulf-Havens..	546	639	388
„ Atlant.Havens	162	236	101
Uitvoer naar Gr. Brittannië	154	106	152
„ „ 't Vasteland.	328	649	200
„ „ Japan etc...			
Voorraden in duizendtallen	23 Sept. '22	23 Sept. '21	24 Sept. '20
Amerik. havens.....	—	—	786
Binnenland.....	—	—	810
New York.....	—	—	25
New Orleans.....	—	—	200
Liverpool.....	633	—	854

KOFFIE

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
23 Sept. 1922	1.789.000	16.675	2.478.000	22.400	617/32
16 „ 1922	1.841.000	16.200	2.553.000	22.300	67/8
9 „ 1922	1)	1	1)	1)	1)
23 Sept. 1921	1.601.000	12.325	3.081.000	15.300	89/16

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgeloopt week	Sedert 1 Juli	Afgeloopt week	Sedert 1 Juli
23 Sept. 1922....	83.000	832.000	169.000	1.619.000
23 Sept. 1921....	92.000	1.159.000	183.000	2.099.000

1) Feestdag.

THEE.

(Opgave van den makelaar J. van Eck.)

Bericht van den afloop Theeveiling op 21 September 1922.

Aanbod in veiling bestond uit:

Heden:

8926, 272/2, 25/4 kn. Java thee
3720 „ Sumatra thee
1407, 48/2 „ ex voorg. veil.

Totaal.. 14053, 320/2, 25/4 kn. thee.

22 September 1921:

13836, 20/4, 47/16 kn. Java thee
4193 „ Sumatra thee
1272 „ ex voorgaande veiling.

Totaal.. 19301, 20/4, 47/16 kn. thee

Aanbod 1 Januari jl. tot heden	idem 1921	idem 1920
12 veilingen	12 veilingen	10 veilingen
Java thee	113799 kn.	212997 kn.
Sumatra thee	29026 „	14220 „
voor Hand.rek.	4594 „	1482 „
		6662 „

Totaal .. 147419 kn. 228699 kn. 185562 kn.

Gem. per veiling.. 12285 kn. 19058 kn. 18556 kn.

Bij een vaste stemming had de veiling een vlug verloop. De meeste belangstelling was voor de laagstgeprijsde theeën, en gruietheeën, vorige veiling afgedaan voor 46—51 cents, konden thans gemiddeld ruim 2 cents meer bedingen; enkele gruietheeën klein blad brachten zelfs 4 tot 6 cents boven taxatie op.

Voor Pecco en Pecco Souchon was een zeer goede vraag en ook van deze brachten velen 2 à 3 cents meer op.

Prima Broken was zeer onregelmatig, enkele bleven 4 tot 5 cents onder taxatie, andere daarentegen werden verkocht belangrijker hooger dan in vorige veiling.

Prima blad. De meeste nummers bleven 1 à 2 cents onder, een zeer enkel nummer haalde taxatie.

Witpunt, gedeeltelijk verkocht flink boven taxatie.

Stof en dust werden goed betaald en alle verkocht, uitgezonderd een partijtje waarvan de smaak zeer veel te wenschen liet.

In volgende veiling op Donderdag 12 Oct. e.k. zullen worden aangeboden circa 12.000 kn. Java en Sumatra thee, benevens 1.639 kn. China thee.

RUBBER.

De markt vertoonde in de afgelopen week een eenigszins onregelmatige stemming. Prijzen liepen in den loop der week wat op, doch de belangstelling bleek hoofdzakelijk tot termijnzaken beperkt. Het slot was weder iets lager.

De noteeringen zijn:

		einde voorafgaande week:
Prima Crêpe September	41 ct.	40 ct.
„ „ Oct./Dec.	41 1/2 „	41 „
„ „ Jan./Maart	43 „	42 1/2 „
Smoked Sheets September	41 1/2 „	41 1/2 „
„ „ Oct./Dec.	42 1/2 „	42 1/2 „
„ „ Jan./Maart	43 „	43 „

25 September 1922.

COPRA.

De markt was deze week voortdurend kalm gestemd. Consumenten kochten regelmatig dichtbij stoomende partijen.

Het aanbod van Nederl. Indische en Java f.m.s Copra was de laatste dagen iets ruimer.

De noteeringen zijn:

Java f.m.s. October/December aflading f 27,—
 " " September/November " " 26,75
 " " Stoomend " 26,25
 25 September 1922.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
25 Sept. 1922..	nom.	63.5/-	161.10/-	23.17/6	32.7/6
18 " 1922..	nom.	63.-/-	159.2/6	24.2/6	31.12/6
11 " 1922..	nom.	63.2/6	159.7/6	24.5/-	31.10/-
4 " 1922..	nom.	63.5/-	159.15/	24.2/6	31.7/6
26 Sept. 1921..	nom.	68.2/6	157.12/6	23.5/-	25.12/6
20 Juii 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

INKLARINGEN.

NIEUWE WATERWEG.

Landen van herkomst	Augustus 1922		Augustus 1921	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	41	18.030	29	17.651
Groot-Brittannië	340	260.661	311	230.763
Duitschland	68	95.962	83	102.843
Noorwegen	30	55.894	37	56.429
Zweden	37	29.680	15	6.497
Denemarken	4	5.225	10	4.172
Rusland-Oostz.h.	1	2.535	3	364
Finland	13	12.876	10	3.709
België	23	29.233	20	35.170
Frankrijk	36	34.562	99	70.092
Spanje	17	23.992	20	29.719
Portugal	2	1.886	—	—
Italië	9	14.109	18	39.547
Oostenr.-Hong., Griekenland..	2	930	2	4.259
Levant	—	—	1	927
Rusland-Zw. Zee	1	2.581	—	—
Roemenië, Bulg.	1	2.987	4	6.175
And. Midd. Zeeh.	19	43.739	8	17.836
Spitsbergen	1	2.156	1	1.872
Over. Wk. Afrika	3	5.879	—	—
Oostkust Afrika	4	14.484	—	—
Zuid-Afrika	2	9.516	2	5.558
Voor-Indië	6	22.589	6	29.253
Achter-Indië ..	2	6.859	2	7.793
Ned. Oost-Indië	5	19.315	6	21.522
And. Aziat. hav.	15	71.250	8	29.449
Australië	4	15.567	2	7.035
Vereen. Staten..	53	211.103	45	190.903
Canada	15	45.777	14	42.631
Midden-Amerika	4	11.904	—	—
Brazilië	2	4.626	2	4.160
Argent.,Uruguay	13	41.817	19	52.117
Chili	1	2000	—	—
Zuid-Georgië ..	1	1080	—	—
Totaal	775	1.120.804	777	1.018.446
Periode 1 Jan.— 31 Augustus..	6.090	8.672.846	6.440	8.366.097 ¹
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	209	313.417	199	274.503
Britsche	277	370.250	253	346.597
Duitsche	108	108.248	118	63.377
Noorsche	40	64.722	41	53.477
Belgische	4	3.754	7	8.125
Fransche	35	44.311	69	59.477
Zweedsche	27	19.186	15	16.905
Deensche	7	16.592	2	4.008
Vereen. Staten..	18	69.295	29	98.866
Andere	50	111.029	44	93.111
Totaal	775	1.120.804	777	1.018.446

¹) 1913, 7.663 schepen met 9.276.504 N. R. T.

(Dirkzwager's Scheepsagentuur Maassluis.)

IJMUIDEN.

Landen van herkomst	Augustus 1922		Augustus 1921	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	10	10.447	11	4.517
Groot-Brittannië	109	68.372	106	70.671
Duitschland	46	54.943	25	34.443
Noorwegen	5	4.222	4	1.504
Zweden	42	21.803	11	5.791
Denemarken ..	4	1.216	8	3.243
Rusland-Oostz.h.	3	3.820	—	—
Finland	52	28.960	28	12.448
België	5	6.289	3	4.298
Frankrijk	4	2.190	20	6.151
Spanje	5	4.409	1	1.146
Portugal	3	2.129	3	2.355
Levant	4	4.086	2	2.522
Roemenië, Bulg.	1	2.574	—	—
And. Midd. Zeeh.	4	3.479	—	—
Senegal, Dakar..	1	967	3	3.168
Ov. Westk. Afrika	1	1.103	—	—
Oostkust Afrika	1	2.748	—	—
Ned.-Oost-Indië..	9	36.600	9	35.096
Vereen. Staten..	1	4.165	5	14.633
Midden-Amerika	1	4.405	—	—
Ned. West-Indië- Ned. Antillen..	4	8.189	5	6.890
Brazilië	1	1.006	—	—
Argent., Uruguay	4	22.782	8	34.118
Chili	1	1.989	2	4.537
Totaal	321	302.893	254	247.531
Periode 1 Jan.— 31 Augustus..	1.956	2.114.814	1.581	1.788.638
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	118	168.219	111	161.104
Britsche	64	50.682	64	45.642
Duitsche	98	45.387	47	19.557
Noorsche	10	6.235	8	2.293
Fransche	2	1.940	8	1.703
Zweedsche	17	8.297	9	5.764
Deensche	8	8.296	—	—
Vereenigde Stat.	3	13.065	2	7.908
Andere	1	772	5	3.560
Totaal	321	302.893	254	247.531

(Vereenigde Scheepsagenturen van Halverhout & Zwart en Zurmühlen & Co.)

SCHEEPVAART. GRAAN.

Data	Petro-grad Londen/ R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
18-23 Sept. 1922	—	—	11 1/2	2/10 1/2	21/3	21/3
11-16 " 1922	—	—	10 1/2	2/9	20/8	20/8
19-24 Sept. 1921	—	—	4/7 1/2	4/7 1/2	23/9	23/9
20-25 Sept. 1920	—	—	11/3	11/3	107/6	107/7
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rioier	Rotterdam	Gothenburg
18-23 Sept. '22	6/4 1/2	12/-	14/-	16/6	5/6 1/2	8/-
11-16 " '22	6/6	11/1 1/2	13/9	16/10 1/2	5/5 1/2	8/-
19-24 Sept. '21	8/3	13/3	13/-	14/-	6/9	9/3
20-25 Sept. '20	—	25/-	28/-	—	—	—
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostock West Europa	Chili West Europa (salpeter)
18-23 September 1922..	19/6	26/-	30/-	31/10 1/2
11-16 " 1922..	19/6	26/-	30/-	30/10 1/2
19-24 September 1921..	30/-	—	—	35/-
20-25 September 1920..	75/-	115/-	—	—
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

¹) Amer. cents p. 100 lbs.

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf ROTTERDAM

Scheepsbouw en Machinefabriek

Speciale inrichting voor reparatiën van elken omvang
Vier droogdokken met lichtvermogen tot 46000 ton

Dwarshelling

Drijvende kranen met lichtvermogen tot 120 ton

Telefoon: 7303 en 7304

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam

Nederlandsche Gist- en Spiritusfabriek DELFT

ARTIKELEN:

Gist
Brandspiritus
Zuivere spiritus
Foezelolie
Amyl-alcohol
Aether Sulfuricus
Narcose æther
Kurken en
Gedroogde Spoeling

DE HAAS BRANDKASTEN

Wij vervaardigen o.m.
BANKIERSKLUISDEUREN.
Schroeftoedrukinrichting.
Hermetische sluiting.

ROTTERDAM

DELFT

J.C. GOUDRIAAN'S
INDUSTRIE- EN EXPORT-MIJ.

Motorlocomotieven
Transportwagens
voor alle doeleinden

AANLEG VAN
FABRIEKSSPOOR

— SPOORWEGMATERIEEL —

AANDEELEN

IN ORIGINEELE
ONTWERPEN
WORDEN VER-
VAARDIGD TER
DRUKKERIJ VAN

NIJGH & VAN DITMAR'S
UITGEVERS-MAATSCHAP
ROTTERDAM

DE ALGEMEENE SPAARVERZEKERING

Opgericht 1907

's-Gravenhage
Anna van Saxonplein 3

KONINKLIJKE STEARINE KAARSENFABRIEK GOUDA GOUDA

GOUDA KAARSEN — NACHT-, THEE- EN SCHEMERLICHT
STEARINE — KAARSENPIJT — OLEÏNE
CHEMISCH ZUIVERE EN ALLE ANDERE SOORTEN GLYCERINE